ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము—సంఖ్య—౨3

శ్రీరస్తు.

ఆంధ్ర
ధాతుమాల.

(పరిషత్పత్రికనుండి పునర్ముద్రితము)

కాకినాడ:
కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడి
ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్కార్యాలయమునఁ
బ్రకటింపఁబడినది.

1930.

వెల రు 0-12-0.

ధాతుమాల.

ఈయాంధ్రధాతుమాలకు మూల మగువ్రాఁతకాగితపుఁబ్రతి శ్రీసూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటు కార్యాలయమునఁ గల చిన్నయసూరిగారి లిఖితగ్రంథసముదయములో దొరకినది. ఇది చిన్నయసూరికృత మగునో కాదో సిద్ధాంతము చేయుటకుఁ దగిన ప్రబలాధారములు దొరకలేదు. మేమువినినంతవఱకు సూరిగారిచే రచియింపఁబడిన వీక్రింది గ్రంథములై యున్నవి.

1. ఆంధ్రశబ్దశాసనము.
2. ఇంగ్లీషు లాచట్టముల భాషాంతరీకరణము.
3. చాటుపద్యములు.
4. రాణిగారిమకుటాభిషేకమునకు రచించినపద్యములు.
5. సంస్కృతబాలబోధ.
6. సంస్కృతసూత్రాంధ్రవ్యాకరణము (చిన్నయసూరీయము)
7. ఆంధ్రశబ్దచింతామణివ్యాఖ్య.
8. బాలవ్యాకరణము.
9. నీతిచంద్రిక.
10. శబ్దలక్షణసంగ్రహము.
11. అక్షరగుచ్ఛము.
12. పద్యాంధ్రవ్యాకరణము.
13. విభక్తిబోధిని.
14. అకారాదినిఘంటువు.
15. విశ్వనిఘంటువు.
16. సుజనరంజనీపత్రిక.
17. ఆదిపర్వవచనము.
18. పచ్చయ్యప్పగారిపైఁబద్యములు.

ఈగ్రంథమందు గ్రామ్యరూపములు పెక్కులు కానఁబడుచున్నవి దీనినిబట్టి యిది చిన్నయసూరికృతము కాదేమో యనిసంశయించుట కవకాశము గలదు. ఎట్లయినను దెనుఁగులో ధాతుపాఠ మింతదనుక లేదు కావున దీనిని బ్రకటించితిమి. ఇందలిగుణదోషములు విచారించుభారము పండితులదియై యున్నది.

దీనిపై విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రిగారి యభిప్రాయము వెనుకవైపునఁ బ్రకటింపఁబడినది.

వ. ఆ.

శ్రీసరస్వతీవరదేవతాయైనమః

ధాతుమాల-పీఠిక.

ఈయాంధ్రధాతుమాలను లోకమునఁ బ్రకటించి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు తనముఖ్యవిధి నొకదానిని నిర్వర్తించినది. సాధారణముగా గ్రంథనిబద్ధము లగుభాషల కెల్ల వ్యాకరణ ముండితీరును. ఏకాలమునం దేయేపదములు వాక్యములు నెట్టిపరిణామమును బొందినవో తెలుపుటయును బహుశిష్టజనవ్యవహారారూఢపదములు మాత్రమే ప్రయోగార్హము లని శాసించుటయే వ్యాకరణముల ప్రయోజనము. ఎల్లబాసలందును దొలుఁదొల్తఁ బరిమితములగుక్రియాపదములు మాత్రమే యుండి యవసరముల ననుసరించి కాలక్రమమున నితరపదములకూడికచే నపరిమితము లగు నని కొందఱు పండితులందురు. సంస్కృతభాషయందలి పదము లన్నియు ధాతుజన్యములే యని పాణినీయవ్యాకరణమునందలి వ్యుత్పత్తిపక్షము దెల్పుచున్నది. తెనుఁగుభాషయందలి కాలు చేయి కన్ను ముక్కు మొదలగుపదము లన్నియు ధాతుజన్యములే యని పలువురు పండితు లనుచున్నారు. కాని ధాతురూపములు నామములుగాఁ బరిణమించినవో నామములనుండి ధాతువులు జనించినవో నిర్ణయించుటమాత్ర మలవికానిపని. ఈసంశయ మాంధ్రభాషావిషయమున నత్యాధికముగానే కలదు. నేను మేము నీవు మీరు వాఁడు వారు అను ద్వ్యక్షరసర్వనామములందలి ద్వితీయావయవములే ప్రకృతక్రియావిభక్తులుగా నగపడుచున్నవి. తొలుదొల్త ధాతువులకు విభక్తిప్రత్యయములు లేవనియు సర్వనామపదములే తత్తదర్థానుసారముగ ననుప్రయోగింపఁబడియెడి వనియుఁ గాలక్రమమున నయ్యవి వర్ణలోపాదివికారములఁ బొంది విభక్తులుగా మాఱిన వనియు నూహింప నగును. అయినను ధాతురూపములు మాత్ర మనాదిసిద్ధములై స్వతంత్రములుగానే యున్నవి.

ఏభాషయం దైనను పాండిత్యమునకు ధాతురూపపరిజ్ఞానము పరమసాధనముగా నున్నది. అనేకశబ్దము లుపసర్గసాహచర్యమునను బ్రకరణవశమునను భిన్నార్థద్యోతకము లైనను రూపసాదృశ్యముంబట్టి యేకధాతుజన్యము లని నిర్ణయించుచున్నాము. ప్రహారాహారసంహారవిహారపరిహారము లిట్టివి. ధాతురూపపరిజ్ఞానము లేనిభాషాజ్ఞానము నేత్రహీన మగుశరీరముం

బోలి నిరర్థక మగుచున్నది. పరిచిత మగుపరిమితధాతుకతిపయముతో నపరిమితము నావశ్యకము నగుపదజాలమును నిర్మించికొనుట వ్యవహారసౌకర్యమునం గూర్చును. కావుననే ప్రాచీనపండితులు ధాతుమాలల రచించి యుండిరి. సంస్కృతమునకు ధాతుదశగణివలనఁ గలసౌకర్యము వర్ణింప నలవికానిది గదా! కర్ణాటభాషకు సైతము ధాతుపాఠము గలదు. ఆంధ్రభాషకు లక్షణముల రచించినవారు ప్రాచీనసవీను లనేకు లున్నను నీరీతిగా ధాతువుల నెల్ల నేకసూత్రమున గుదిగ్రుచ్చి లోకమున కర్పించినవారు సుగృహీతనామధేయు లగు శ్రీపరవస్తు చిన్నయసూరిగారు మాత్రమే. శ్రీసూరిగారిచే రక్షరాస్యు లగువాంధ్రు లెల్లరజిహ్వాగ్రములందును దాండవించుచునేయుందురు. ప్రమాణమే కానిం డప్రమాణమే కానిండు బాలవ్యాకరణముం బోలెఁ బటుతర మగు నాంధ్రవ్యాకరణ మాంధ్రావనియం దింకొక్కటి కలదా? చిన్నపొత్తమే యైనను నీతిచంద్రికం బోలుప్రౌఢవచనకావ్యము వేఱొకటి లేదుగదా? ఈరెండు గ్రంథములును శ్రీసూరిగారి కీర్తిలతికకు శాఖాద్వయమై యాంధ్రదేశ కాయమానమున నలముకొని యనశ్వరజ్ఞానఫలము లందించుచున్న వనుట యతిశయోక్తికా నేరదు. శ్రీసూరిగారిజీవితచరిత్ర మిదివఱ కీపరిషత్పత్రికయందే ప్రకటింపఁబడినది. అచ్చుపడిన నీతిచంద్రికాబాలవ్యాకరణములు కాక యముద్రిత మగునొకగొప్ప తెలుఁగునిఘంటువు సూరిగారు రచించినది శ్రీపీఠికాపుర సంస్థానమునఁ గలదు. శబ్దరత్నాకరముకంటె నిది మిగులఁ బెద్దది. శబ్దరత్నాకరమున కిది మూలప్రాయ మైనదికూడను. శబ్దలక్షణసంగ్రహ మను నొకముద్రితాంధ్రవ్యాకరణము సూరిగారు రచించినట్లు ప్రకటింపఁబడియున్నది కాని యది వారిచే రచింపఁబడినది కాదని నేను తెనుఁగుపరిషత్సభలో సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడను. ఇట్లుండ నిపు డీధాతుమాల యొకటి సూరిగారిపేరు మోసికొని లోకమున కవతరించినది. కావున దీనికలరూ పించుక విమర్శింప వలసియున్నది.

శ్రీసూరిగారు ధాతుమాల నొకదానిని రచించిన ట్లనేకు లెఱుంగరు. ఈగ్రంథమునం దెక్కడను సూరిగారిపేరు లేదు. శ్రీసూరిగారిమతమునకు విరుద్ధ మగు ననేక విషయము లిందుఁ గలవు. అలాక్షణికత్వమును నిరసించువారిలో సూరిగా రగ్రగణ్యు లనుట నిర్వివాదముగదా? అట్టిసూరిగారు గ్రామ్య రూపముల నుదాహరింతురా? ఒక వేళ స్పష్టప్రతిపత్తికై గ్రామ్యపద

ములతో నర్థనిరూపణము గావించినఁ గావింపవచ్చును గాని ధాతువులకే గ్రామ్యరూపముల నుదాహరించుట వానియర్థమును సంస్కృతమున నాంధ్రమున ను దెల్పుటయును శ్రీసూరిగారివంటి యభినివిష్టు లాచరింతురా? "ధాత్వాదులకు ధాత్వాదు లనుప్రయుక్తంబులై విలక్షణార్థాభిధాయకంబు లగు నయ్యవి శబ్దపల్లవంబులు నాఁబడును." అని సూత్రించి సూరిగారు వీగుడెంచు, చనుదెంచు, మేలుకొను, అందిమ్ము, చొత్తెంచు మొదలగురూపములను సాధించిరి. వీనియం దవయవద్వయము వేర్వేఱ స్వతంత్రప్రయోగము గలదియే. ఈ గ్రంథమునందు అగపడు మొదలగురూపములను సమానధాతువులుగాఁ జేర్చెని అగపడులో అగకు వ్యస్తప్రయోగము లేదనుట సూరిగారిమతమునకు విరుద్ధముగాదా? సమానధాతుసంజ్ఞ సూరిగారి గ్రంథమునం దెక్కడ నగపడదు. సమానధాతువు లను సంజ్ఞాకరణమే దుష్టము. ప్రయోగారూఢము లగు దేశ్యధాతువులకు మాత్ర మర్థనిరూపణము రూపనిష్పత్తియుఁ గావించుట గ్రంథోద్దేశమయి యుండఁగా నిందు వ్యావహారికములఁగూడ నుదాహరించి యొందుఁ గొన్నింటికి మాత్రము గ్రామ్యము లని "గ్రా" సంజ్ఞతో సూచన గావింపఁబడినది. సూచనావిరహితము లయ్యు గ్రామ్యము లనేకములు గలవు. మఱియు ననేకవిధము లగుదోషము లీగ్రంథమునం దగపడుచున్నవి. వాని దిఙ్మాత్రముగ నీక్రింది నుదాహరింతును.

అగపడు, అగుపడు- ఆమతించు, ఆమెతించు- ఎదగు, ఎదుగు- ఎదిర్చు, ఎదిఱ్చు, ఎదిఱించు, ఎదుఱ్కొను- ఓదార్చు, ఓదర్చు- తడవు, తడువు, తపుడు- తపుడుకాడు, మొద లగురూపాంతరము లడుగడుగునఁ జూపఁబడినవి. కాని యిందలిరూపాంతరములును శకటరేఫసంయోగములును గ్రంథములం దెక్కడను గానరావు, కొన్ని వ్యవహారమందును మృగ్యములే. ఓటించు-ఓట్రించు; కతకు-కతుకు, కదకు-కదుకు, తపుడు-తపుడుకాడు, మట్టగించు, మద్దటిలు-మద్దటిలు, లోటు, లోడు అను రూపాంతరములే ఏదేశమం దేవి వ్యవహారసిద్ధములో నా మొఱఁగినంతవఱకుఁ దెలియరాలేదు.

అర్థనిర్ణయమునందు ననేకదోషము లున్నవి. ఆమెతించు-సత్కారపూర్వకముగాఁ బిలుచుట, విందుచేయుట యగునేమో! క్రచ్=కాంక్షించుటః (చుట్టుకొనుట శ. ర) అపు మొదలగునవి పొడుచుట క్రుమ్ము కాని కుమ్ము కాదు. దుయ్యనకు బాణము దూసిపాఱుట కాని పిడికిలినుండి జాఱుట కాదు. ఒకవేళ

పిడికిటనుండి విడుచుట యగునేమో? కలకు మొదలగు నాల్గురూపములకు భోజనసామాన్యమే యర్థమైనను శునకాస్వాదనమే యని నియమించుట సరి కాదు. రాపాడు దోషమారోపించి తెల్పుటంట? వంచివేయుటకు కట్టువంచు ట ప్రసిద్ధము. ద్రవపదార్థ మొలికించుట గ్రాహ్యము. ప్రకృతిప్రత్యయ నిరూపణమందును దోషము లగపడుచున్నవి. అడు-అఱచేతితోఁ గొట్టుట యును చు వర్తమానార్థక ప్రత్యయము నని తెలుపుట తప్పుగాదా? ఔడుగఱచులో ఔడుగఱ ధాతువంట, చు వర్తమానార్థక ప్రత్యయ మంట. ఇంతటి వైపరీత్య మెందైనఁ గలదా?

వ్రాఁతప్రతియందు ధాతువు, సంస్కృతార్థము, ఆంధ్రార్థము, వర్తమాన భూతభావికాలికప్రత్యయములు, విశేషములు నని యేడువిభాగములు ప్రదర్శింపఁబడినను, ముద్రణమున ధాతుధాత్వర్థములు మాత్రమే ప్రకటింపఁబడినవి. అన్నిధాతువులకు వర్తమానమున చువర్ణకమును భూతమున ఇత్-ఇన్ వర్ణకములును, భావిని ఎద్, ద్ వర్ణకములును దెలుపఁబడినవి. విశేషములందు సమానధాతువులు, శాస్త్రీయములు, అస్వతంత్రములు మొదలగువిషయములు పేర్కొనఁబడినవి. అన్నింటికిని జివర డము ప్రత్యయముతో నర్థము నిరూపింపఁబడినది.

పైయంశము లన్నింటి నాలోచించినచో బరిషత్తువారు ప్రకటించినది చిన్నయసూరికృతమేనా యనుసంశయము గలుగుట సహజము. చిన్నయసూరివంటి లాక్షణికశిరోమణిగ్రంథమం దిట్టిదోసఁగులు పొసంగునా యను శంక దుర్నివారమే యైనను గొంచె మాలోచింపఁదగును. శ్రీమత్సూరిగారు ధాతుమాల నొకదానిని రచించి రనుటలో నెట్టిసంశయమును లేదు. చెన్నపురిప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాగారమున నొకధాతుమాల చిన్నయసూరివిరచిత మగునది యుండెడిది. ఆపుస్తకము నెవ్వరో యపహరించినను దానివరుససంఖ్యయుఁ బేరును నిప్పటికిని గలదు. పరిషత్తునకు లభించినప్రతి శ్రీసూరిగారి స్వహస్తలిఖితము కాదు. వారి ప్రతికిఁ బుత్రికయో పౌత్రియో యింకనువ్యవహితసంతతియో తెలియదు. ప్రతులఁజూచి పుత్రికల వ్రాసికొన్నవారు తప్పుల దొరలించుట వింత కాదుగదా! శ్రీసూరిగారిగ్రంథములు చాల నీనడుమఁ బరిషత్తువారికి లభించినవి. వానినెల్లఁ జూచిన నీవిషయము సత్యమే యని తేలును. లోకములో వ్రాఁతతప్పులు పడుట నైజమే కాని ప్రక్షిప్తము లధికము

గాఁ దూఱుట శ్రీసూరిగారి గ్రంథములకు సంభవించిన మహోపద్రవము. వారియందు గౌరవాతిశయమునఁ దమరేమి సాధించితి మనుతలంపున మంచిచెడ్డలారయక యడ్డమైనగడ్డి నెల్ల గ్రంథమందుఁ జొప్పించుట శ్రీసూరిగారి గ్రంథములం దధికముగా నగపడును. అట్టిచీకాకులు లేకున్న నీధాతుమాల యెంతటిగౌరవము నొందెడిదో ? ఇదియే కాక శ్రీసూరిగారి గ్రంథము లము ద్రితము లేవియైనను మనకు నిర్దుష్టముగ లభించుట దుష్కరమే. ఎట్లయినను నేను బ్రారంభమునఁ జెప్పినంత యుపయోగ మిప్పటియీగ్రంథమునకు లేకున్నను దీని కవసరము గలదనియే నావిశ్వాసము. గ్రామ్యములో గ్రాంథికములో యగుధాతువుల నొక్కచోఁ జేర్చి వానియర్థము నిరూపించుట వ్యుత్పత్సువుల కత్యంతోపకారకముగదా ? అందును గ్రామ్యరూపముల వలన భిన్నదేశవ్యవహారము సుగమ మగును. కావున నీధాతుమాలను బ్రకటించి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు మహోపకార మొనరించె ననుట కావంతయు సందేహము లేదు.

నరసన్నపేట, గంజాము.
20-1-1930

కత్తి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ధాతుమాల.

అ

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అక్కళించు	కుక్షినిమ్నీకరణే	*స కడుపుపల్లము చేయుట
అగలు	విదారణే	అ పగులుట
అగ్గించు	స్తుతౌ	స స్తుతియించుట
అంగలార్చు	దైన్యరోదనే	అ దైన్యముగా నేడ్చుట
అగపడు, అగుపడు	దర్శనవిషయే	అ దృశ్యమవుట
అగ్గపడు	అధీనతాప్రాప్తౌ	అ అధీనత్వమును బొందుట
అగ్గలించు	దుస్సహాధిక్యే	అ వెక్కసమవుట
అచ్చు	ఆధమర్ణ్యే	స అప్పుపడుట
	అన్యాయదానేచ	అ అన్యాయముగా నిచ్చుట
అంటు	స్పర్శే	స తాఁకుట
	సంశ్లేషణే	అ రంగు మొదలైనది వస్త్రాదులనంటుట
	అభ్యంజనే	స అభ్యంగనము సేయుట
అటమటించు, అటమరించు	వంచయిత్వాహరణే	స వంచించి హరించుట
† అటకాయించు, అడ్డగించు	నిరోధనే	స నిరోధించుట
అడఁగు	నాశే	అ నశించుట
	వినయేచ	అ వినయము వొందుట
అడుగు	యాచనాయాం ప్రశ్నేచ	స యాచించుట, ప్రశ్న సేయుట
అడుగుకొను, అడుక్కొను	సాంత్వనాయాం	స సాంత్వన సేయుట
	స్వార్థయాచనాయాం	తనకై యాచించుట
	స్వార్థప్రశ్నేచ	తనకై ప్రశ్న సేయుట
అడు	తలప్రహారే	స అఱచేతఁ గొట్టుట
అడిచిపడు	అత్యౌద్ధత్యే	అ మిడిసిపడుట

* స సకర్మకము. అ అకర్మకము.   † గ్రామ్యము = మ్లేచ్ఛము.

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అడరు	ప్రకాశే	అ ప్రకాశించుట
అడరించు	ప్రయోగే	స ప్రయోగించుట
అడలు	ఉచ్చైరోదనే భయేచ	అ గట్టిగా నేడ్చుట భయపడుట
అడుగంటు	అధోగమనే అంధోవిదాహేచ	అ క్రిందికిఁబోవుట అన్నాదులడుగుమాఁడుట
అడ్డపడు	ప్రతిబంధే తిర్యక్పతనే దర్శనప్రతిబంధకతయాంతరావస్థానేచ	అ ప్రతిబంధక మవుట అడ్డముగాఁ బడుట చూడవలసినవస్తు వగుపడకుండ నడుమనుండుట
అణఁగు, అణుగు	నాశే, వినయే అధోవసర్పణేచ	అ నశించుట, వినయముపొందుట, క్రుంగుట
అణవరించు	బుద్ధికరణేనపోషణే	స బుద్ధిచెప్పి పోషించుట
అతుకు	సంయోగే	అ కూడుట
అదుకు	సంయోజనేచ	స కూర్చుట
అద్దు	ఉందనే వస్త్రాదిరంజనేచ	స నీళ్లలోఁదడుపుట అద్దకము వేయుట
అందు	ప్రాప్తౌ విప్రకృష్టస్యస్పర్శయోగ్యతాయాంచ	స పొందుట అ చేతముట్టఁదగుట (దూలమందెనని)
అందుకొను	గ్రహణే విప్రకృష్టస్యస్పర్శనేచ	స గ్రహించుట చేతముట్టుకొనుట (దూలమందుకొను)
అందగించు	అలంకారే పరోక్తిసంయోగే అలంకరణేచ	అ అందమగుట అ ఒకనిమాటలోఁ గలసికొనుట స అందముచేయుట
అదును	అధఃప్రాపణే	స క్రుంగఁజేయుట
అదరు, అదురు	కంపనే	అ కంపించుట
అదరిపడు	ఆకస్మికకంపనే	అ ఆకస్మికముగఁ గంపించుట
అదల్చు అదలించు అదిలించు	పశ్వాదినివారణే	స పశ్వాదులను దోలుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అమ్రు	చలనే	అ చలించుట
అను	ఉక్తౌ	స చెప్పుట
అనుపించుకొను అనిపించుకొను	ఉక్తే	అ చెప్పఁబడుట
అనుకొను	స్వయ మనుసంధానే	స తనలోఁదాను దలఁచుట
అనఁగిపెనఁగు	సంవాసేన స్నేహంసంపాద్య కార్యేషుసహప్రవృత్తౌ	అ సహవాసముచేతస్నేహము సంపాదించుకొనియొకనితోఁగూడ బనులయందుఁబ్రవర్తించుట—అన్యోన్యప్రీతిగా నుండెననుట.
అనుచు, అనుపు అంపు, అంపించు	ప్రస్థాపనే ప్రేషణేచ	స పంపించుట
అప్పళించు	ఆస్ఫాలనే	స భుజములుమొదలైనవి చఱచుట
అప్పగించు	అర్పణే	స ఒకనివశముచేయుట
అబ్బు	లభ్యతాయాం	అ లభ్యమగుట
అమ్ము	విక్రయే	స విక్రయించుట
అమరు అమురు	శోభాయాం సిద్ధౌచ	అ శోభించుట సిద్ధించుట
అయిదుపదిచేయు	పరాగతౌ	అ వెనుకదీయుట
అరుగు	గతౌ	అ పోవుట
అరుగుదెంచు అరుదెంచు	ఆగమనే	అ వచ్చుట
అరయు	విచారణే మార్గణేచ	స విచారించుట వెదకుట
అరికట్టు	నిరోధనే	స నిరోధించుట
అఱు	నాశే హ్రాస్యేచ	అ నశించుట తగ్గుట
అఱుగు	జీర్ణతాయాం,లోహాదీనాం ఘర్షణేన హ్రాస్యేచ	అ జీర్ణించుట, లోహాదులు తోముట మొదలగువాని చేతఁ దగ్గిపోవుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అఱచు, అఱుచు	ఉద్ఘోషే	అ ఉద్ఘోషించుట
అఱువు	గ్రహణాదిశక్యతాయాం, లభ్యతాయాంచ	అ పట్టుకొనుటకుశక్యమవుట, చేతికఱువుట, దక్కుట
అఱువుకొను	ప్రాప్తస్యజీర్ణకరణే	స ప్రాప్తమైనదానిని జీర్ణము చేసికొనుట
అఱుము	ఆక్రమణే	స ఆక్రమించుట
అలుకు	గోమయాదిలేపనే	స పేఁడమొదలగువానిచే లేపనము సేయుట
అలుగు	రోషే	అ రోషముపొందుట
అలంచు	పీడనే	స పీడించుట
అలందు	చర్చనే	స గంధము మొదలైనవి పూసికొనుట
అలందురు	దుఃఖే	అ దుఃఖపడుట
అలము	వ్యాప్తౌ	స వ్యాపించుట
అలయు, అలియు	శ్రాంతౌ	అ శ్రాంతుఁడగుట
అలరు	వికాసే, సంతోషేచ	అ వికసించుట—సంతోషించుట
అలవడు	అభ్యస్తే	అ అలవాటుపడుట
అల్లాడు, అల్లల్లాడు, అల్లనాడు	అనవలంబస్పందే	అ అవలంబనము లేక కదలుట
అళుకు	భయే	అ భయపడుట
అల్లు, అళ్లు	అన్యోన్యగ్రథనేన నిర్మాణే	స అల్లికగానిర్మించుట, చాఁప యల్లెను
	లతాదిప్రసరణేచ	అ తీఁగ మొదలైనది ప్రసరించుట
అవు	భవనే	అ అవుట
అవయు, అవియు	రూపపరామర్శే	అ రూపుచెడిపోవుట
ఔడుగఱచు	కోపేనోష్ఠదంశనే	అ కోపముచేతఁ బెదవులు గఱచికొనుట

ఆ

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఆఁకొను	క్షుధితే	అ ఆఁకలిగొనుట
ఆఁగు	అనాశావస్థానే	అ నశింపక నిలుచుట
	అనాశావస్థాపనేచ	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆఁచు	అనాశావస్థాపనే	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆటు	కార్యరభసక్షమతాయాం	అ పనికిఁదాళుట (ఈకత్తి యుద్ధమున కాటెను)
	పర్యాప్తౌచ	చాలుట (ఈయన్నమంద అకు నాటెను)
ఆడు	కృత్తే	అ కృత్తము చేయుట
	భాషణాదౌచ	స మాటాడుట, మాటచెప్పుట, తానమాడుట, తానము సేయుట
ఆను	పానే	స త్రాగుట
	ఉపధానేచ	చేరుకొనుట
ఆనుకొను	ఉపధానే	స చేరుకొనుట
ఆదమఱు	జ్ఞప్తిభ్రంశే	అ జ్ఞప్తిదప్పుట
ఆఁపు	అనాశావస్థాపనే	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆపోవు	తృప్తౌ	అ తృప్తియగుట
ఆమతించు / ఆమెతించు	సత్కృత్యాహ్వానే	స సత్కారపూర్వకముగాఁ బిలుచుట
ఆరగించు	భోజనే	స భుజియించుట
ఆరయు	పరిశీలనే	స పరిశీలించుట
	ఆర్తివారణేచ	ఆర్తివారించుట
ఆరాయు	పరిశీలనే	స పరిశీలించుట
ఆరు	పూర్తౌ	అ నిండుట
ఆరితేఱు	సమర్థీభవనే	అ సమర్థుండగుట
ఆఱు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట, ఎండెననుట
	ఊష్మశాంతౌ	వేఁడిశమించినచోట
	దీపాదీనాం నాశేచ	దీపాదులు నశించుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఆఱ్చు	ఉద్ఘోషే	స ఉద్ఘోషించుట
	దీపాదినిర్వాపణేచ	దీపాదులు చల్లార్చుట
ఆఱ్పు	దీపాదినిర్వాపణే	స దీపాదులు చల్లార్చుట
ఆలకించు ఆలించు	సావధానశ్రవణే	స సావధానముగా వినుట
ఆవులించు ఆవలించు	జృంభణే	అ ఆవులింత విడుచుట
ఆవటిల్లు ఆవటించు	భూతాదీనా మావేశే	అ భూతాదులావహించుట

ఇ

ఇంకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఇగ్గు	ఆకర్షణే	స ఈడ్చుట
ఇగ్గులాడు	అన్యోన్యాకర్షణే	అ అన్యోన్యమీడ్చికొనుట
ఇగురు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఇగుర్చు	పల్లవోద్భేదే	అ చిగిరించుట
ఇగిలించు	దంతాన్ ప్రదర్శ్యావస్థానే	అ పండ్లు తెఱచికొనియుండుట
	అశ్వఘోషేచ	గుఱ్ఱము శబ్దించుట
ఇచ్	దానే	స దానముచేయుట
ఇచ్చగించు	సమ్మతౌ	స సమ్మతించుట
ఇడు	దానే, నిధానేచ	స ఇచ్చు, ఉంచె మొ॥
ఇడియు	విశ్లేషే	అ విరియుట
ఇనుకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమౌట
ఇందు		అ భక్షింపఁబడిన యన్నాదులు దక్కుట
ఇనుమడించు ఇబ్బడించు ఇమ్మడించు	ద్విగుణీభావే ద్విగుణీకరణేచ	అ ద్విగుణమగుట స ద్విగుణము సేయుట
ఇముడు	సంకుచితస్థలేపర్యాప్తావస్థానే	అ సంకుచితస్థలంబునఁ జాలియుండుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఇమురు	జలశోషణే	అ జలము శోషించుట
ఇయ్యకొను	అంగీకారే	స అంగీకరించు
ఇరవొందు	శోభాయాం	అ శోభించుట
ఇఱియు	దృఢసంశ్లేషణే చూర్ణీభావేచ	అ కదియుట చూర్ణమగుట
ఇఱుకు	అంతరాసంకుచితావస్థానే	అ నడుమ సంకుచితముగా నుండుట
ఇలకఱ	దంతదృఢబంధే	అ దంతములు గట్టిగా బిగఁ బట్టుట

ఈ

ఈఁకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఈఁగు	వ్యపనాశనే	స పోఁగొట్టుట
ఈచుకపోవు ఈచుకొనిపోవు	పశ్వాదిగర్భపాతే	అ ఆవులు మొదలైనవి గర్భపాతము నొందుట
ఈడు, ఈడ్చు	కర్షణే	స లాగుట
ఈడేరు	సాఫల్యే ప్రథమరజఃప్రాదుర్భావేచ	అ సఫలమవుట కన్యరజస్వలయౌట
ఈడఁబోవు	పరాగతౌ	అ వెనుకదీయుట
ఈడగిలపడు	గంతుమశక్తౌ	అ నడువనశక్తుండౌట
ఈఁతకొట్టు ఈఁదు ఈఁదులాడు	బాహుప్లవనే	అ నీళ్లలో బాహువులచేతఁ దేలుట
ఈను	తిరశ్చాంప్రసవే సస్యఫలనిష్పత్తౌ	స ఆవుమొదలైనవి ప్రసవించుట పైరు వెన్నువిడుచుట
ఈరు, ఈర్చు	కేశలిక్షాపనారణే	స తలవెండ్రుకలలో ఈళ్లు పోవునట్లు చేయుట
ఈలుఁగు	మృతౌ	అ చచ్చుట
ఈలకఱ	దంతదృఢబంధే	అ దంతములు గట్టిగా బిగఁ బట్టుట

ఉ

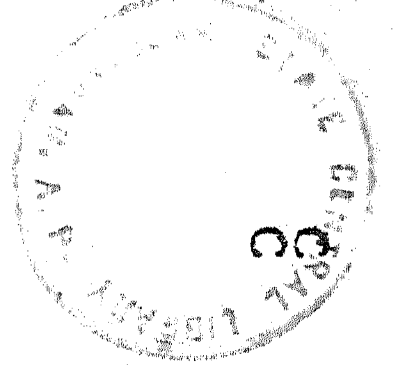
ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉంకించు	ఉద్యమే	అ ఉద్యుక్తుఁడౌట
ఉగ్గడించు ఉగ్గళించు	అతివాదే వాదారంభేచ	అ మిక్కిలి వాదించుట వాదమునకారంభించుట
ఉచ్	అంతఃప్రవేశే	స లోపలికిఁ దూఱుట
ఉంచు	నిధానే	స పెట్టుట
ఉజ్జగించు	త్యాగే	స త్యజియించుట
ఉటంకించు	సారాంశగ్రహణే	స సారాంశగ్రహణము సేయు
ఉటకాడించు ఉడకాడించు ఉసుకాడించు	ప్రహాసాయ బాధనే	స నవ్వులకై యొకని బాధపెట్టుట
ఉడాయించు	క్షణమాత్రేణాపహరణే	స క్షణమాత్రములో నపహరించుట(ప్రాకృతతద్భవము)
ఉండు	నివాసే	అ నివసించుట
ఉడుకు ఉడికిలు	క్వాథే పరిహాసజే రోషేచ	అ పక్వమవుట అపహాసముచేత రోషయుక్తుఁడౌట
ఉసుగు	కార్యవిరమణే కార్శ్యేచ	స పనిచాలించుట కృశించుట
ఉస్సుగుడు	శ్వాసపారవశ్యే	అ ఊపిరి త్రిప్పుకో లేక పోవుట
ఉడిపోవు	నిస్సారీభవనే	అ నిస్సారమౌట
ఉతుకు, ఉసుకు	వస్త్రాదిక్షాళనే	స వస్త్రాదులు క్షాళనము సేయుట
ఉదిరిపడు	ఆకస్మికవల్గనే	అ ఉలికిపడుట
ఉదిలపడు ఉదిలగొను	చింతాయాం	అ చింతనొందుట
ఉనుచు	నిధానే	స పెట్టుట
ఉప్పు	పిష్టవ్రీహ్యాదిక్వథనే	స పిండి, వడ్లు మొదలైనవి ఉడుకఁబెట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉప్పొంగు	అ	ఉద్వేల్లనే	పైకిఁబొంగుట
ఉప్పతిలు / ఉప్పతిల్లు	అ	ఉద్భవే	ఉద్భవించుట
ఉప్పతించు	స	ఉత్పాతానుధ్యానే	ఉత్పాతమనియెంచుట అనఁగా ఆశ్చర్యమనియెంచెననుట.
ఉబ్బు / ఉబుకు	అ	పీనతాయాం	బలియుట,
		సంతోషేచ.	సంతోషించుట
ఉబ్బరించు	అ	ఉచ్ఛూనతాయాం	ఉబ్బుగానౌట
	స	ఉచ్ఛూనీకరణేచ	ఉబ్బుగాఁజేయుట
ఉముచు / ఉమియు	స	నిష్ఠీవనే	ఉమ్మివేయుట
ఉమ్మగిలు	అ	ఊష్మణాపాకే	ఆవిరిచేతఁబక్వమౌట
ఉమ్మదించు	అ	నివాతోష్మణి	గాలిలేనందున ఉక్కగానుండుట
ఉరడించు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
ఉరియు	అ	విస్రంసే	విడిపోవుట
ఉరలు	అ	విస్రంసే	విడిపోవుట
		పతనేచ	పడిపోవుట
ఉరళించు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
ఉరుము	స	సకోపదర్శనే	కోపముగాఁజూచుట
		హుంకారేచ	హుంకారముసేయుట
ఉరియాడు	అ	కంపనే	కంపించుట
ఉఱు	అ	అగ్ఘత్వే	అగ్ఘమవుట
	అ	హైన్యే	తగ్గిపోవుట
	స	బహూకరణేచ	గొప్పగాఁజూచుట
ఉఱుకు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
	అ	ఊర్ధ్వభాగాత్పతనేచ	మీఁదినుండి దుముకుట
ఉఱియు	అ	వర్షజలస్రావే	వాననీళ్లు స్రవించుట
ఉఱుము	అ	మేఘగర్జితే	మేఘముగర్జించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉబ్బులాఁగు ఉబ్బూఁత లాఁగు	అ	డోలనాతిశయే కార్యాత్యుత్సాహేచ	మిక్కిలియూఁగుట పనియందు మిక్కిలి ఉత్సాహయుక్తుఁడౌట
ఉలుకు ఉలికిపడు	అ	ఆకస్మికవల్గనే	ఆకస్మికముగా నదిరిపడుట
ఉవ్విళ్ళూరు	అ	గృధ్నుతాయాం	మిక్కిలిమనసుపడుట
ఉసుకు	స	వస్త్రక్షాళనే	వస్త్రక్షాళనముచేయుట
ఉసికొలుపు	స	శునాంప్రేరణాయాం	కుక్కలం బ్రేరేపించుట
ఉసూరను ఉసురను ఉస్సురను ఉస్సను	అ	నిర్వేదే	విసుకుట

ఊ

ఊకొను ఊకొట్టు	స	శ్రవణే	వినుట
ఊకించు	స	చాలనే	కదలించుట
ఊఁగు ఊఁగులాడు	అ	డోలనే	ముందటికి వెనుకకుఁ గదలుట
ఊఁచు ఊఁచిపోవు	అ	రోగేణ కేశభ్రంశే	తల రోగముచే వెండ్రుకలు లేనిదగుట
ఊఁచు	స	డోలాచాలనే నిక్షేపనేచ	ఉయ్యేలనూఁగఁజేయుట ఉమియుట
ఊటు	స	పశ్వాదీనాం నిశ్శేషపానే	పశ్వాదులు నిశ్శేషముగాఁ ద్రాగిపోవుట
ఊడు	అ	పలాయనే విస్రంసేచ	పలాయితుఁడౌట విడిపోవుట
ఊడు ఊడ్చు	స	అంకురారోపణే ధూళినిర్హారే విస్రంసనే భూషణాపమోచనే	మొలకలునాటుట దుమ్ముత్రోసివేయుట వదిలించుట సొమ్ములుతీసివేయుట

ధా తు మా ల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఊఁదు	స	ఆధ్మానే	శంఖాదులుపూరించుట
	స	అవష్టంభే	ఆనుకొనుట
	అ	ఉచ్ఛూనతాయాంచ	లావౌట
ఊను	స	అవలంబే	అవలంబించుట
ఊయు	స	నిష్ఠీవనే	ఉమ్మివేయుట
ఊర్చు	అ	శ్వాసే	నిట్టూర్పువిడుచుట
ఊరార్చు	స	అనునయే	అనునయించుట
ఊరడిలు, ఊరడు, ఊరడిల్లు	అ	ఆశ్వాసే	తెప్పిఱిల్లుట
ఊరడించుకొను, ఊరటించుకొను	అ	స్వయమాశ్వాసే	తెప్పఱిల్లుకొనుట
ఊఱటిలు, ఊఱటిల్లు, ఊఱడిల్లు, ఊఱడిలు, ఊరడు	అ	శాంతౌ	శాంతిపొందుట
ఊఱు	అ	జలోత్పత్తౌ	నీళ్ళుపుట్టుట
	అ	కందోత్పత్తౌ	గడ్డపుట్టుట
	అ	దేహపీనతాయాం	దేహములావౌట
	అ	లవణాదిసంస్కారేచ	ఉప్పుమొదలైవానిలోనూఱుట

ఎ

ఎక్కు	స	ఆరోహణే	ఆరోహించుట
ఎక్కువెట్టు	స	ధనుషిగుణారోపణే	వింటనల్లెమోపెట్టుట
ఎక్కిరించు	స	అనుకృత్యాపహాసే	అనుకరించిపరిహాసముచేయుట
ఎగియు, ఎగురు	అ	ఉత్పతనే	ఘయికిఁబోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఎగిసిపడు ఎగిరిపడు	అ	అత్యూర్ధ్వత్యే	మిట్టిపడుట
ఎగఁజేపు ఎగఁదన్ను	స	దుగ్ధానావిష్కరణే	ఆవు పాలుపైకిఁజేపుట
ఎగవేయు	స	కర్తవ్యకర్మాకరణే	చేయవలసినపనిచేయకపోవుట
		ఊర్ధ్వక్షేపేచ	పయిగావేయుట
ఎగు	స	బాణప్రయోగే	బాణముప్రయోగించుట
ఎంచు	స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
		అనుధ్యానేచ	తలఁచుట
ఎచ్	అ	ఆధిక్యే	అధికమౌట
	స	అతిక్రమణేచ	అతిక్రమించుట
ఎచ్చరించు	స	జ్ఞాపనే	జ్ఞాపకము సేయుట
ఎండు	అ	శుష్కీభావే	శుష్కమౌట
ఎడయు ఎడవాయు	స	వినాభావే	విడిచియుండుట
ఎడలు	అ	గతౌ	పోవుట
ఎడదెగు	అ	విచ్ఛేదే	విచ్ఛిన్నమౌట
ఎత్తు	స	ఉన్నయనే	పయికిఁదీయుట
		ఉత్తంభనే	పయిగాఁబట్టుకొనుట
		గ్రహణే	గ్రహించుట
		ఆరంభే	ఆరంభించుట
ఎత్తుకొను	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		ఆరంభే	ఆరంభించుట
		స్వస్మిన్నారోపణేచ	తనయందెక్కించుకొనుట
ఎత్తుపడు	అ	అశక్తౌ	అశక్తుఁడౌట
ఎత్తిపొడు	స	ప్రోల్లుంఠనే	చేసినతప్పులు దెప్పిపెట్టుట
ఎదగు ఎమగు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధిఁబొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఎదిర్చు ఎదిఱ్చు ఎదిరించు ఎదిఱించు ఎదుర్కొను ఎదుఱ్కొను ఎదురు	స	ప్రత్యవస్థానే	ఎదురుగా నిలిచి జగడమునకుఁ బూనుట
		పర్యనుయోగే	అడిగినవానిమరలి యడుగుట
		ప్రత్యుద్గమనేచ	ఎదురుగాఁబోవుట
ఎన్ను	స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
ఎనయు	అ	సంయోగే	కలియుట
ఎనచు ఎనపు	స	పక్వశాకాదీనాందర్వ్యాదినామర్దనే	పక్వమయిన కూర మొదలయిన దాని గరిటెమొదలైన దానితో మర్దించుట
ఎరియు	అ	దాహే	దగ్ధమౌట
ఎఱగు	స	నమస్కారే	నమస్కరించుట
ఎఱుఁగు	స	జ్ఞానే	తెలిసికొనుట
ఎలయించు	స	దానే	ఇచ్చుట
		సంతోషణేచ	సంతోషింపఁజేయుట
ఎలుఁగిచ్చు	అ	ధ్వానే	ధ్వనిచేయుట
ఎసఁగు ఎసలారు	అ	శోభాయాం	శోభించుట

ఏ

ఏకు	స	తూలాదిప్రచయకరణే	దూదిమొదలైనదాని విడఁదీయుట
		దోషప్రఖ్యాపనేచ	అందఱియెద్దను దూషించుట
ఏకారు	అ	అనవలంబభ్రమణే	అవలంబము లేక తిరుగుట
	స	దైన్యయాచనేచ	దైన్యముగ యాచించుట
ఏగు	అ	గతౌ	పోవుట
ఏఁగుదెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
ఏచు	స	పీడనే	పీడించుట
ఏటువడు	అ	తాడితత్వే	కొట్టఁబడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఏడు, ఏడ్చు	అ	రోదనే	రోదనముసేయుట
ఏతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
ఏను	స	రక్షణే	రక్షించుట
ఏమఱు ఏమాఱు	అ	ప్రమాదే	ప్రమాదము పొందుట
ఏయు	స	క్షేపణాదౌ	వేయుట
ఏర్చు	స	దాహనే	దహించుట
ఏర్పడు ఏరుపడు	అ	నిష్కర్షే	నిష్కృష్టమౌట
ఏఱు, ఏఱ్చు	స	కణశోన్వేషణే	ఒక్కొక్కటిగా వెతకుట
ఏలు	స	పాలనే	పాలించుట
ఏవగించు	స	అసహనే	అసహ్యపడుట

ఒ

ఒక్కాణించు	స	ఆఖ్యానే	చెప్పుట
ఒగ్గు	అ	ఉద్యమే	ఉద్యుక్తుఁడౌట
ఒగర్చు	అ	కషాయీభవనే	ఒగరువేయుట
ఒంగు	అ	నతౌ	నమ్రమౌట
ఒంటు	అ	దేహానుకూల్యే	దేహమున కనుకూలమౌట
ఒట్టు	అ	నిర్జలీభావే	నిర్జలమౌట
ఒడ్డు	స	పణక్షేపే	పందెము పెట్టుట
		ఉద్యమేచ	పూనుట
ఒడుకు	స	తంతునిర్మాణే	దారములు నిర్మించుట
ఒడుచు	స	పరాభావనే	ఓడించుట
ఒడియు	స	హఠాద్గ్రహణే	బలాత్కారముగాఁ బట్టుకొనుట
ఒడిగట్టు	అ	అవశ్యచికీర్షాయాం	అవశ్యముగాఁ జేయవలయు నని సిద్ధమౌట
ఒడఁబడు	స	సమ్మతౌ	సమ్మతించుట
ఒడిసివేయు	స	ప్రసభక్షేపే	విసరివేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఒడివేయు	స	ప్రతివేష్టనే	మెలివేయుట
ఒత్తు	స	వ్యూహనే	ఆవలికిఁద్రోయుట
	స	శంఖాదిధ్మానే	శంఖాదులూఁదుట
	స	నిష్పీడనే	పిసుకుట
	అ	అపసరణే-(దాక్షిణాత్యా	ఆవలికి జరుగుట
		నాం) క్రముకఖండనాదౌచ	వక్కలు ఖండించుట
ఒత్తిలు ఒత్తిగిలు ఒత్తికిలు	అ	ఏకపార్శ్వపరివర్తనే	ఒక్కప్రక్కగాఁ బొర్లుట
ఒందు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
ఒదుగు	అ	అంగసంకోచావస్థానే	దేహము సంకుచించుకొనియుం[డుట
		కార్యోపయోగేచ	పనికుపయోగించుట
ఒదవు ఒమవు	అ	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
		కార్యోపయోగేచ	పని కుపయోగించు
ఒదర్చు	స	ఉద్ఘాటనే	వెళ్ళగించుట
ఒసరు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
		సంభవేచ	సంభవించుట
ఒనర్చు ఒనరుచు ఒనరించు	స	కరణే	చేయుట
ఒనఁగూడు	అ	సంఘటనాయాం	సంఘటిల్లుట
ఒప్పు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
		సమ్మతౌచ	సమ్మతించుట
ఒప్పించు	స	సమ్మతికరణే	సమ్మతింపఁజేయుట
		అర్పణేచ	అప్పగించుట
ఒప్పగించు	స	అర్పణే	అప్పగించుట
ఒమ్ము	అ	ఆనుకూల్యే	అనుకూలమగుట
ఒరుము	అ	సంయోగే	కలియుట
ఒరగు ఒరుగు	అ	పతనే	పడుట
		ఏకతోవినమనేచ	ఒకప్రక్కగా ఒంగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఒరయు		ప్రాప్తౌ	పొందుట
ఒరియు	స	ఘర్షణే	ఒరసికొనుట
ఒఱయు		శాణోల్లేఖనేచ	సానపెట్టుట
ఒఱియు			
ఒఱగు	అ	పతనే	పడుట
ఒఱుఁగు		ఏకతోవినమే	ఒకప్రక్కగా ఒంగుట
		నమస్కారేచ	నమస్కరించుట
ఒరలు	అ	విలాపే	విలపించుట
ఒఱ్ఱు		బహుజల్పనేచ	తఱచు మాటలాడుట
ఒలుకు	అ	స్యందనే	చిందుట
ఒలు	స	తుషాద్యపనయనే	పైపొట్టు తొంబక మొదలైనది తీసివేయుట
ఒలయు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
ఒల్లఁబోవు	అ	ముఖవైవర్ణ్యే	వివర్ణముఖుఁడౌట

ఓ

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఓకిరించు	అ	వమనోద్యమనే	కక్క నుద్యుక్తుఁడౌట
ఓకిలించు			
ఓటించు	స	అన్యాయేనజయే	అన్యాయముగా జయించుట
ఓట్రించు			
ఓటాఱు	అ	భిన్నతాయాం	భిన్నమౌట
ఓటుపడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుఁడౌట
ఓడు	అ	పరాజయే	పరాజితుఁడౌట
		భయే	భయపడుట
		జలస్రావేచ	నీళ్లుకాఱుట
ఓడించు	స	జయే	జయించుట
ఓడఁగొట్టు			
ఓదార్చు	స	అనునయే	అనునయించుట
ఓదర్చు			
ఓపు	అ	శక్తౌ	శక్తుఁడౌట
ఓము	స	రక్షణే	రక్షించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఓరసిలు, ఓరసిల్లు, ఓరసించు	అ	ఏకపార్శ్వగమనే	ఒకప్రక్కకుఁ బోవుట
ఓరు, ఓర్చు	స	సహనే	సహించుట
		జయేచ	జయించుట
ఓలలాడు	అ	జలక్రీడాయాం	జలక్రీడలాడుట
ఓసరిలు	అ	ఏకపార్శ్వగమనే	ఒకప్రక్కకుఁబోవుట
ఓసరించు	స	ఏకతోనోదనే	ఒకప్రక్కకుఁద్రోయుట
ఓహటించు	అ	పరాగతౌ	వెనుకదీయుట
ఔడుగఱ	అ	కోపేనోష్ఠదంశనే	కోపముచేతఁ బెదవులు గొఱికికొనుట

క

కక్కు	స	వమనే	వమనముసేయుట
కచ్	స	అక్షవ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవినడుపుట
క్రచ్	స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
కట్టు	స	బంధే	బంధించుట
	అ	గవాదీనాంగర్భధారణేచ	ఆవులు మొదలైనవిఁచూలాలౌట
	అ	తిరశ్చామవశకునేచ	తిర్యగ్జాతులవశకునమౌట
కటకటంబడు, కటకటాపడు	అ	సంతాపే	సంతాపపడుట
కడుగు	స	ప్రక్షాళనే	ప్రక్షాళనముసేయుట
కడతేరు	అ	పారగమనే	తుదముట్టుట
కడలుకొను	స	ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
కడుగొను, కడఁగు, కణఁగు	అ	ఉద్రేకే	ఉద్రేకించుట
కత్తిరించు	స	కర్తనే	కత్తెరతోఁ ఛేదించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కతకు కతుకు కదకు కదుకు	స	శునఆస్వాదే	కుక్కయాస్వాదించుట
కదుము	స	నోదనే	అవతలఁద్రోయుట
కదుముకొను	స	స్థలాక్రమణే	స్థలమాక్రమించుట
కదియు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
	స.	ప్రాప్తౌచ	పొందుట
కదలు కదులు	అ	చలనే	చలించుట
కదించు	స	స్వర్ణరజతశలాకాప్రసారణే	బంగారుగాని, వెండిగాని సాఁగఁదీయుట
కందు	అ	ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌ	వేఁడిచేతమాఱురూపౌట
కసలు	అ	కోపే	కోపించుట
		ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌచ	వేఁడిచేతమాఱురూపౌట
కను	స	దర్శనే.	చూచుట
		మానుషాదీనాం ప్రసవేచ	మనుష్యాదులు ప్రసవించుట
కనుపించు	అ	దర్శనవిషయతాయాం	అగపడుట
	స	ప్రదర్శనే	చూపుట
	స	ప్రసవకరణేచ	ప్రసవింపఁజేయుట
కనుఁగొను	స	దర్శనే	చూచుట
కనుక్కొను	స	ప్రయాసదర్శనే	ప్రయాసముచేతఁజూచుట
		ప్రసవేచ	ప్రసవించుకొనుట
కనుపెట్టు కనిపెట్టు	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
	స	దర్శనావస్థానేచ	చూచుచునుండుట
కనుపడు కనుపట్టు కనుబ్రాము	అ	దర్శనవిషయే	అగపడుట
కప్పు కనుమొఱఁగు	స	ఆచ్ఛాదనే	ఆచ్ఛాదించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కమ్ము	స	తిరోధానే	తిరోధానముచేయుట
కముచు	స	గిళనే	మ్రింగుట
కమ్మిదీయు	అ	స్వర్ణరజతయోర్లతాకరణే	బంగారుగాని వెండిగాని కమ్మిగాఁదీయుట
		పలాయనేచ	పరుగెత్తుట
క్రమ్మఱు	అ	పర్యావర్తనే	మళ్లుట
కమరు కమలు కములు	అ	ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌ	వేఁడిచేత మాఱురూపౌట
కరఁగు కరుగు గ్రా	అ	ద్రవనిష్పత్తౌ	ద్రవించుట
	స	ద్రవనిష్పాదనేచ	ద్రవింపఁజేయుట
కఱ, కఱు	స	దంశనే	కొఱుకుట
కఱచు	స	అభ్యాసే	అభ్యసించుట
కలఁగు కలతపడు కలకపాఱు కలఁగుడుపడు	అ	కాలుష్యే	కలుషమౌట
కలుగు	అ	లాభే	లభించుట
		ఉత్పత్తౌ	పుట్టుట
		కాలుష్యేచ గ్రా	కలుషమౌట
కలియు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	అ	సంయోగేచ	కూడుట
కలుపు	స	సంయోజనే	కూర్చుట
		కలుషీకరణేచ గ్రా	కలుషముగఁజేయుట
కలువరించు కలవరించు	అ	స్వప్నభాషణే	స్వప్నములోమాటలాడుట
కలగను	అ	స్వప్నప్రాప్తౌ	స్వప్నమొందుట
కవియు	అ	అభిముఖకలహార్థోద్యోగే	అభిముఖముగాఁ గలహమున కుద్యుక్తుఁడౌట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కసురు, కసరు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
కసుగందు	అ	పుష్పాదీనామీషత్ మ్లానౌ	పుష్పాదులు కొంచెముగా వాడిపోవుట
కాఁగు	అ	తప్తతాయాం	తప్తమౌట
కాంచు	స	దర్శనే	చూచుట
కాచు	స	ఫలనిష్పత్తౌ	ఫలించుట
	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
	స	గవాదిపాలనే	ఆవులు మొదలైనవానిని పాలించుట
	అ	జ్యోత్స్నాతపయోః ప్రకాశేచ	వెన్నెలగాని, యెండగాని ప్రకాశించుట
కా	స	అపరాధసహనే	అపరాధము సహించుట
		ప్రజాపాలనేచ	ప్రజలఁ బాలించుట
కాఁచు	స	తప్తకరణే	తప్తము సేయుట
కాచుకొను	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
		అగ్న్యాతపసేవాయాంచ	నిప్పునుగాని యెండనుగాని సేవించుట
కాదుపడు	అ	స్మృతిభ్రంశే	స్మృతితప్పుట
కాన్పించు, కానిపించు, కానుపించు }	అ	దర్శనవిషయే	అగపడుట
	స	ప్రదర్శనే	చూపుట
	స	ప్రసవకరణేచ	ప్రసవింపఁజేయుట
కాపాడు	స	రక్షణే	రక్షించుట
కాయు	స	ఫలనే	ఫలించుట
	స	పశ్వాదిపాలనే	ఆవులు మొదలైనవానిని బాలించుట
	అ	జ్యోత్స్నాతపయోః ప్రకాశేచ	వెన్నెలగాని యెండగాని ప్రకాశించుట
కారు	అ	స్రావే	స్రవించుట
		శ్లేష్మోద్గ్రాహకంఠఖాట్కారే	శ్లేష్మమును బయటికిఁదీయుటకై కంఠమునఖాట్కారము చేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
కాఱించు	స	పీడనే	పీడించుట
కార్కొను, కారుకొను	స	కృష్ణతయావరణే	నల్లఁగాఁగ్రమ్ముకొనుట
కాలు	అ	దాహే	దగ్ధమౌట
క్రాలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
కాల్ద్రొక్కు	స	వివాహే	వివాహమౌట
కావించు	స	కరణే, కారణే చేత్యేకే	చేయుట, చేయించుట
కావరించు	అ	మదే	మదించుట
క్రిక్కిరియు	అ	అతిసమ్మర్దే	మిక్కిలికదియుట
కికురించు	స	లాలనే	లాలనసేయుట
కిట్టు	స	ఆనుకూల్యే	అనుకూలించుట
		సన్నిధానేచ	సమీపించుట
కినియు	అ	కోపే	కోపించుట
కిఱుపు	స	నేత్రసంజ్ఞాయాం	నేత్రముసంజ్ఞగాఁగదలించుట
కిలారించు, కిలకిలారించు, కిలాఱ్చు	అ	కోలాహలకరణే-గ్రా-	కోలాహలధ్వ సేయుట
కీడ్పడు, కీడుపడు	అ	కష్టప్రాప్తౌ	కష్టమునొందుట
కుక్కు	స	ప్రహారే	ప్రహరించుట
		నోదనేచ	త్రోయుట
క్రుంగు, కుంగు	అ	భారాదినాబుధ్నాధోగమనే	భారాదులచేత మొదలు క్రిందికిఁ బోవుట-దిగఁబడెననుట
క్రుచ్	స	శలాకాదీనా మంతఃప్రవేశనే	కడ్డి మొదలగునవి లోపలికిఁ దూఱ్చుట
క్రుంచు, కుంచు	స	హీనకరణే	తక్కువచేయుట
		ఆకుంచనే	ఆకుంచనము చేయుట
		అధఃప్రాపణేచ	క్రిందికిఁ బొందించుట
కుట్టు	స	సీవనే	బట్టకుట్టుట
		వేధే	చెవులు కుట్టుట
		దంశనేచ, (పిపీలికాదీనాం)	చీమకుట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కుంటు	అ	విషమగమనే	కుంటుగా నడుచుట
కుడు	స	భక్షణే	భక్షించుట
		స్వాంతేచ	చప్పరించుట, (చన్నుగుడిచెనని
కుతిలపెట్టు	స	బాధనే	బాధపెట్టుట
కుందు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సున దుఃఖపడుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
కుందుకొను	అ	స్వాయమంతర్దుఃఖే	తనలోఁదాను దుఃఖించుట
కుదురు	అ	సంభవే	సంభవించుట
		సమ్యగ్భావేచ	లెస్సయగుట
కుదియు	అ	హ్రాసే	హ్రస్వమగుట
కుదించు } కుదియించు }	స	హ్రాసకరణే	తగ్గించుట
		చాలనవిశేషేచ	సెనగలు మొదలైనవానిని గుదిలించుట
కుదియవేయు	స	ఉద్ధృత్యపాతనే- దాన్యాదీనాం	ఎత్తి క్రిందవేయుట
		పరితక్ష్యసంయోజనేచ	కాష్ఠాదులు మొనకొట్టివేసి కూర్చుట
కుదిలించు	స	పురఃపశ్చాచ్చచాలనే	ముందటికి వెనుకకుఁ గదలించుట
కునుకు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
కుప్పించు	అ	ఉత్పతనోద్యమే	ఎగయుట కుద్యుక్తుండౌట
కుప్పటించు } కుప్పళించు }	స (గ్రా)	పాసస్సంహత్యపాణిభ్యాంనిర్ణేజనే	బట్ట-ముద్దగాఁజేసి రెండుచేతులతో నుదుకుట
కుమ్ము	స	అవహననే	దంచుట
		పశ్వాది విపోథనేచ	ఆవు మొదలైనవి పొడుచుట
కుములు	అ	అంతరేవనిర్దాహే	లోఁగానే నిశ్శేషముగాఁ గాలిపోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కుమ్మరించు	స	కుంభాదీనవపాత్ర్య తదంతస్థధాన్యాదినామధః క్షేపే	కుండ మొదలయినవానిని బోర్లించి దానిలోనుండు ధాన్యాదులను క్రింద పోయుట
క్రుమ్మఱు	అ	సంచారే	సంచరించుట
కురియు	అ	వర్షస్రావే	వాన స్రవించుట
	స	వర్షణేచ	మేఘము వర్షించు
కుఱ్ఱు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
కుఱుకొను	అ	త్వరాయాం	త్వరపడుట
కులుకు	అ	శృంగారచేష్టాయాం	శృంగారచేష్ట సేయుట
కుళ్ళగించు	స	కించిత్ఖననే	పాది మొదలైనవి కొంచెముగాఁ ద్రవ్వుట
కుళ్ళు	అ	ద్రవశైథిల్యే	మురిగిపోవుట
		ప్రచ్ఛన్నరోదనేచ	తనలోఁ దా నేడ్చుట
కుసలఁబడు	అ	విశీర్ణపతనే	విఱుగునట్లు పడుట
		ఉద్వేగేచ	దిగులుపడుట
కూఁకు-గ్రా	అ	అస్తమయే	అస్తమించుట
కూఁకొను-గ్రా } కూచుండు }	అ	ఉపవేశనే	కూర్చుండుట
కూడు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఏకత్రోగణనాయాం	ఒక్కకలియఁగూడుట
		సంయోగే	కలియుట
	అ	యోగ్యతాయాంచ	యోగ్యమగుట
కూయు	అ	శ్వరవే	కుక్క యఱచుట
	స	ఆహ్వానే(దాక్షిణాత్యానాం)	పిలుచుట
కూరు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఖాతాదిపూరణేచ	గాతము మొ॥ పూడ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుగర్థము.
కూర్కు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
కూర్చు	స	సంయోజనే	కూడునట్లు చేయుట
		పత్రానుత్ర నిర్మాణేచ	విస్తరిగుట్టుట
కూర్చుండు	అ	ఉపవేశనే	ఉపవిష్టుండగుట
కూలు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		వృక్షాదిపతనేచ	చెట్టు మొదలైనది పడుట
కూలంబడు	అ	విశీర్ణపతనే	కుసలంబడుట
కెడయు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
కెలుకు	స	లోడనే	కలియంబెట్టుట, కుళ్ళగించుట
కెడలు, కెరలు, కెర్లు, క్రెళ్ళు (గ్రా)	అ	ఉద్రేకే కోపేచ	ఉద్రేకించుట కోపించుట
కేకరించు	స	అంతశ్శ్లేష్మాకర్షణే	లోపలనుండు శ్లేష్మము నాకర్షించుట
కేటాయించు-గ్రా	స	పృథగ్భావే	పృథక్కరించియుంచుట
కేరు	అ	అత్యుత్సాహేనహాసే	అత్యుత్సాహము చేతనవ్వుట
కొంకు	అ	హ్రియాభయే	లజ్జచేత భయపడుట
కొట్టు	స	ప్రహారే	ప్రహరించుట
		ఛేదనేచ	ఛేదించుట (తలకొట్టు-చెట్టుకొట్టు)
కొట్లాడు	అ	కలహే	కలహించుట
కొండాడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
కొణుగు	స	ఉపాంశుజల్పనే	మెల్లగా మాటలాడుట
కొతుకు, కొదుకు	అ	భయవికారే	భయవికారము నొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుగర్థము.
కొను	స	గ్రహణే క్రయణేచ	గ్రహించుట క్రయముసేయుట
కొనుక్కొను	స	స్వార్థక్రయణే	తనకైక్రయముసేయుట
కొనియాడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
కొనిపోవు కొంపోవు	స	గృహీత్వాగమనే	గ్రహించుకొనిపోవుట
కొఱుకు	స	దంశనే	కఱచుట
కొఱలు	అ	పూర్తౌ	నిండుట
కొలు	స	మానే	మానముసేయుట (ధాన్యాదులుకొలుచు)
		సేవాయాంచ	సేవించుట
క్రొవ్వు కొవ్వు	అ	మదే	మదించుట
కొసరు కొసుకు	స	అతికాంక్షాయాం దానానంతరం పునఃకించిద్దేయమితి ప్రార్థనాయాంచ	మిక్కిలికోరుట ఇచ్చినవెనుక మరలఁ గొంచెమిమ్మనిప్రార్థించుట
కోడు	స	తండులాదివివేచనే	బియ్యము మొదలైనవానిని బృథక్కరించుట
కోపగించు	అ	కోపే	కోపపడుట
కోయు	స	పుష్పాద్యపచయే	పుష్పాదులు చెట్లలోనుండి గ్రహించుట
		లవనే	పైరుమొదలైనవికోయుట
కోరు	స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
		వరణేచ	వరించుట
కోరుకొను	స	వరణే	వరించుట
కోరాడు	స	వరాహాదీనాంమృదాద్యుత్ఖాతవికిరణాదౌ	పందులుమొదలైనవి మట్టిత్రవ్వియావలనావలవెదచల్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
క్రోలు	స	పానే	త్రాగుట
క్రోల్పడు	అ	స్వార్థవ్యపనాశనే	పోఁగొట్టుకొనుట
క్రోల్పుచ్	స	నాశనే	నశింపఁజేయుట
క్రోలుమసఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
క్రొత్తలఁజేయు	స	రణోద్యోగకరణే	రణోద్యుక్తముగాఁజేయుట
క్రొకొను గ్రా	స	ప్రాగన్యదీయ స్యార్థస్య కార్యస్య వా స్వవశీకరణే	మున్నొకనిదిగానున్న యర్థమునైనఁ గార్యమునైన స్వవశముగాఁ జేసికొనుట
కౌఁగిలించు	స	ఆలింగనే	ఆలింగనము చేసికొనుట

గ

గ్రక్కదలు	అ	భృశచలనే	మిక్కిలి కదలుట
గట్టించు	స	ఘట్టనయాపూరణే ఫలకే మష్యాదినా పూర్వ రూపవ్యపనయనేచ	ఘట్టనచేసికూరుట పలకమీఁదమసి మొదలైన వానిచేత మొదటిరూపు మాపుట
గడచు	అ	అతిక్రమణే	అతిక్రమించుట
	స	లంఘనేచ - గ్రా	దాఁటుట
గడించు, గణించు	స	ఆర్జనే	ఆర్జించుట
గండరించు	అ	ఆవిర్భావే	ఆవిర్భవించుట
గడిఁదేరు, గడిఁదీరు	అ	ప్రౌఢతాయాం	ప్రౌఢుఁడౌట
గతుకు	స	శునఆస్వాదే	కుక్కయాస్వాదించుట
గంతుగొను, గంతుగొట్టు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
గదుము, గదుముకొను, గదురు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
గదురుకొను	స	ధర్షణే	ధర్షించుట
గద్దించు గదమాయించు	స	ధిక్కారే గ్రా	ధిక్కరించుట
గద్దరించు	అ	ముఖాదేరుచ్ఛూనతాయాం	ముఖము మొదలైనవుబ్బుట
గలతరించు	అ	ఆకస్మికపులకోద్గమే	ఆకస్మికముగా గగురువొడుచుట
గలవరించు గలబరించు	స	పాత్రజలవిలోడనే	పాత్రలో నీళ్లుకలియఁబెట్టు
గాఁడు	స	వేధనే	బాణాదులచేత గ్రుచ్చుట
	అ	విద్ధతాయాంచ	బాణాదులుగ్రుచ్చుకొనుట
గారవించు	స	ప్రీణనే	ప్రీతిసేయుట
గాలించు	స	పాత్రేజలేనతండులాదిషు పాషాణశోధనే	పాత్రలో జలముచేత బియ్యము మొదలైన వానిలోని ఱాళ్లుశోధించుట.
		మార్గణేచ	వెదకుట
గిచ్	స	నఖశోదనే	గోళ్లతోరక్కుట [ట
గింజు గ్రా	స	కార్పణ్యయాచనే	కార్పణ్యముగ యాచించు
గింజుకొను గిజగిజలాడు	అ	ఆపదాహస్తపాదాదికర్షణే	ఆపదచేతఁ గాలుసేతులు నీడ్చికొనుట
గిట్టు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		సమ్మతౌచ	సమ్మతమౌట
గిఱిగొను	స	పరివేష్టనే	చుట్టుకొనుట
గిలుబాడు	స	చౌర్యే	దొంగిలించుట
గిల్లు	స	అంగుష్ఠతర్జనీభ్యామూర్ధ్వాదాచర్మోద్గ్రహణే	అంగుష్ఠతర్జనులచేతఁదొడమొదలైనచోటులఁ జర్మముఁబట్టి లాగుట
		నఖక్షతకరణేచ	నఖక్షతముసేయుట. పండ్లు గిల్లెను

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
గీచు	స	రేఖాకారక్షతే	రేఖాకారముగా క్షతము సేయుట
గీటు	స	అసనే	చిమ్ముట
గీటుకొను	స	సంకేతే	సంకేతము సేయుట
		ఛద్మనామారణేచ	ఛద్మనగాఁ జంపుట
గీటడఁచు	స	మారణే	చంపుట
గీయు } గ్రా గీరు }	స	రేఖాలిఖనే	రేఖగా వ్రాయుట
గీఱు	స	ఫలాద్యాస్వాదనభేదే	దంతములతో ఫలాదుల నుజీఁకుట
		బాణప్రయోగే	బాణములు ప్రయోగించుట
		ప్రహారేచ	ప్రహరించుట
గీఱుకొను	స	సంకేతే	సంకేతము సేయుట
గ్రుంకు	అ	హైన్యే	తగ్గుట
		మజ్జనే	మునుఁగుట
		అస్తమయేచ	అస్తమించుట
గ్రుచ్ } గుచ్ }	స	శలాకాదీనామంతః ప్రవేశే	కడ్డి మొదలైనదానిని లోపలికిఁ దూర్చుట
గుంజు	స	హఠాత్కర్షణే	బలాత్కారముగా నీడ్చుట
		వాసస్సంహృత్యపాణిభ్యాంనిర్ణేజనేచ	బట్టముద్దగాఁ జేసి రెండు చేతులతో నుదుకుట
గుజగుజలాడు	అ	మిథోజల్పనే	ఒక విషయమై రహస్యముగాఁ గుంపులుగూడి మాటలాడుకొనుట.
గుంజులాడు	స	హఠాదన్యోన్యాకర్షణే	బలాత్కారముగా నొకనినొకఁడీడ్చుకొనుట
గుటుక్కను } గ్రా గుండువేయు }	అ	మృతౌ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
గుండ్రించు	అ	పిత్తదోషేణ ఆంత్రభ్రమణే	పిత్తము చేతఁ బ్రేగులు దిరుగుట
గుద్దు	స	ముష్టిఘాతే	పిడికిటం గొట్టుట
గుద్దులాడు	స	అన్యోన్యముష్టిఘాతే	ఒకనినొకఁడు గుద్దుకొనుట
గుద్దలించు	స	కుద్దాలేనఖననే	గుద్దలితోఁ ద్రవ్వుట
గుదియించు	స	అవస్థాపనే	నిలుపుట
గుదగుదలాడు	అ	సగద్గదరోదనే	డగ్గుత్తికతో నేడ్చుట
		మిథోజల్పనే చ	ఒకనివిషయమై రహస్యముగా గుంపులుగూడి మాటలాడుకొనుట
గునియు	అ	ప్రీతివిస్రంభాస్పంద మందసూచనాయాం	చనువుచేత మెల్లమెల్లగా నడుగుట
గుప్పు	స	గాఢావఘాతే	గట్టిగా దంచుట
గుప్పటించు గ్రా గుప్పళించు	స	వాసస్సంహత్యపాణిభ్యాం నిర్ణేజనే	బట్టముద్దగాఁ జేసి రెండుచేతులతో నుదుకుట
గుంపించు	స	ఈర్ష్యయావికృతభాషణే	ఈర్ష్యచేత వికారపు మాటలాడుట
గుబాళించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
గుబుకు గుముకు	స	ముష్టితాడనే	పిడికిట తాడనము చేయుట
గుఱుకొను	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యోగించుట
గుఱువెట్టు గుఱ్ఱువెట్టు	అ	నిద్రాయాం కంఠఘోషే	గుఱకవెట్టుట
గుఱ్ఱు	అ	అసమ్మత్యాకోపే	అసమ్మతిచేతఁ గోపించుట
గుసగుసలాడు	అ	ఉపాంశుమంత్రణే	రహస్యముగా నాలోచించుట
గెంటు	స	నోదనే	త్రోయుట
	అ	విషమచలనే చ	ఎచ్చుతగ్గుగాఁ గదలుట
గెంట్లు గ్రా	అ	విషమచలనే	ఎచ్చుతగ్గుగాఁ గదలుట
గెట్టించు గ్రా	స	ఘట్టనయాపూరణే	ఘట్టనచేసి కూరుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
			ఫలకేమష్యాదినా పూర్వరూపవ్యపనయనేచ	పలకమీఁద మసి మొదలైన వానిచేత మొదటిరూపు మాపుట
గెలు		స	జయే	జయించుట
గేడించు		స	బహిరపనోదనే	అవతలికిఁద్రోయుట
గేలించు	గ్రా	స	అపహాసే	అపహాసముచేయుట
గ్రొచ్		స	ఖననే	త్రవ్వుట
గొణుగు } గొనుగు }		స	ఉపాంశుజల్పనే	తనలోఁదాను మెల్లగామాటలాడుట
గొరుగు		స	క్షురకర్మణి	క్షౌరముచేయుట
గోఁకు		స	కండూయనాదౌ	దురదతీరునట్లు గోళ్ళతోగీచుట (కుండగోఁకెనను)
గోజు } గోజులాడు }		స	ముహుర్వివేచనే అవిమోచనేచ	మాటిమాటికి వివేచించుట విడువనివాఁడగుట
గోజారు		స	ముహుర్యాచనే	మాటిమాటికి యాచించుట
గోలించు		స	స్నేహభర్జనే	చమురుపోసివేయించుట

చ

చక్కాడు	స	మారణే	చంపుట
చచ్	అ	మృతౌ	మృతుఁడౌట
చతికిలఁబడు } చదికిలఁబడు }	అ	విశీర్ణపతనే	కూలఁబడుట
చదియు	అ	చూర్ణీభావే	చూర్ణమగుట
చదుపు	స	మారణే	చంపుట
చదువు	స	విద్యాభ్యాసే పఠనేచ	విద్యయభ్యసించుట పఠియించుట
చను	అ	గమనే అర్హత్వేచ	పోవుట తగుట
చనుదెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
చప్పరించు	స	ఆస్వాదవిశేషే	రుచిచూచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
చమురు }	స	స్నేహలేపనే	నెయ్యిమొదలైనవిపట్టించి రాచు
చరుము }		ఆమర్శనేచ	తడవుట
చఱి	స	ఆస్ఫాలనే	అప్పళించుట
చఱు		ప్రహారే	కొట్టుట
		అయఃప్రభృతిశలాకాకర్షణే	అయస్సు మొదలగునవి పొడిగించుట
చల్లు	స	ప్రోక్షణే	ప్రోక్షించుట
		బీజావాపే	విత్తనము వేయుట
		వికిరణేచ	వెదచల్లుట
చల్లారు	అ	ఊష్మశాంతౌ	వేఁడిలేనిదవుట
		అగ్నిశాంతౌచ	నిప్పుశమించుట
చలివాపు	స	భయవారణేనసాంత్వనే	భయముదీర్చి బుజ్జగించుట
చాఁచు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
చాటు }	స	వీథ్యాముద్ఘోష్యసర్వే	వీథిలోన నుద్ఘోషించి యందఱకు
చాటించు }		షాంజ్ఞాపనే	ను దెలియఁజేయుట
చాఁను	స	శాణాదిషుఘర్షణే	సానమొదలగువానిమీఁద రాచుట
చాఁపు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
చాఱు	స	ఖలాదౌసమ్మార్జన్యాదినాధాన్యాదీనాం రాశీకరణే	కళ్ళము మొదలైనవానిలోఁ జీపురుకట్ట మొదలైనవానిచేత ధాన్యాదులు ప్రోగుసేయుట.
చాలు	అ	పర్యాప్తౌ	పర్యాప్తమగుట
		శక్తౌచ	శక్తుండగుట
చాలించు	స	కార్యవిరమణే	పని నిలుపుట
చాల్పడు	అ	యావత్పతనే	అంతయుఁబడుట
చిక్కు	అ	కార్శ్యే	కృశించుట
		లాభే	లభించుట
		శేషే	మిగులుట
		హస్తగ్రాహేచ	చేతికిఁబట్టువడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చిక్కువడు	అ	తంతూనాం పరస్పరమేళనే	దారములు పరస్పరము మేళవగుట
		కష్టప్రాప్తౌ	కష్టముఁ నొందుట
		హస్తగ్రాహే చ	చేతికిఁ బట్టువడుట
చిక్కుకొను	అ	లగ్నతాయాం	అంటుకొనుట
		పరాధీనతాయాం చ	పరాధీనుఁడవ్వుట
చిగిర్చు } చిగిరించు	అ	పల్లవోత్పత్తౌ	పల్లవించుట
చించు	స	వస్త్రాదీనాం ద్వైధీకరణే	వస్త్రములు మొదలైనవానిని రెండుగాఁ జేయుట
చిచ్చికొట్టు	స	బాలానాం ప్రస్వాపనే	పిల్లకాయలను నిద్రపుచ్చుట
చిట్లు } చిటులు	అ	శుష్కఫలాదీనాం స్వతస్సశబ్దవిదళనే	ఎండినఫలాదులు తనకుఁదానె ధ్వనిగాఁ బగులుట
చిటాలించు గ్రా	స	కోపవికృతౌ	కోపము చేత వికృతమగుట
చిత్తగించు	స	బుద్ధ్యారోహే	బుద్ధికిఁ దెచ్చుకొనుట
చితుకు } చిదుకు	అ	విశీరణే	విశీర్ణమగుట
చిదుపు }	స	మారణే	చంపుట
చిదుము		విశీర్ణకరణే చ	విశీర్ణముగఁ జేయుట
చిందు	అ	స్పందనే	ఒలుకుట
చినుకు	అ	వృష్టౌ	వర్షించుట
చినుఁగు	అ	వస్త్రాదిభేదే	వస్త్రాదులు బద్దలగుట
చిన్నవోవు	అ	ఖేదే	ఖిన్నుండవుట
చిప్పిలు	అ	ఉద్గమే	ఉబుకుట
చింపు	స	ఛేదనే	చినుగునట్లు చేయుట
చిముడు	అ	అతిపాకదూషితే	అతిపాకము చేతఁ జెడిపోవుట
చిమ్ము	స	అసనే	మీటుట
చిరుఁగు	అ	వస్త్రాదిభేదే	వస్త్రాదులు భిన్నమౌట
చిరుతలువారు } చిరుతలుగ్రమ్ము	అ	తేజోతిశయదర్శనేన చక్షుఃప్రతిఘాతే	మిక్కిలి తేజస్సును జూచుట చేతఁ గన్నులు చెదరుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చిదుము	స	విశీర్ణకరణే	చిదురునట్టులు చేయుట
చిటచిటలాడు / చిట్టుముట్టాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారము నొందుట
చిలుకు / చిల్కు	స	మథనే / ప్రోక్షణేచ	మథించుట / ప్రోక్షించుట
చిలకరించు	స	ప్రోక్షణే	ప్రోక్షించుట
చిప్వ	స	తక్షణే	చెక్కుట [ట
చివుకు	స	శైథిల్యే / ఆస్వాదవిశేషేచ	శిథిలమౌట, అనఁగాఁ బ్రాఁతగిలు / ఫలాదులాస్వాదించుట
చీకాకుపడు / చీదరపడు	అ	వ్యాకులత్వే	వ్యాకులుండగుట
చీదు	స	నాసామలనిస్సారణ క్రియాయాం	చీమిడి పోవునట్లు చేసికొనుట
చీరు	స	ఛేదనే	బద్దలుచేయుట
చీఱు	స	ఆహ్వానే	పిలుచుట
చీలు	స	వంశాదిదళనే	వెదురు మొదలైనవి బద్దలవుట
చీవు	స	తక్షణే	చెక్కుట
చుట్టు	స	వేష్టనే	వేష్టనసేయుట
చుట్టుముట్టు / చుట్టుకొను / చుట్టువేయు	స	పరివేష్టనే	పరివేష్టించుట
చుఱుపుచ్	స	దహనే	కాల్చుట
చూచు	స	దర్శనే	దర్శనము సేయుట
చూఁడు	స	దహనే	కాల్చుట
చూపట్టు	అ	దర్శనవిషయతాయాం	అగపడుట
చూపెట్టుకొను / చూపట్టుకొను	స	ప్రతీక్షాయాం / అనుపద్రవదర్శనావస్థానేచ	ప్రతీక్షించుట / ఉపద్రవమురాకుండఁ జూచుచుండుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చెక్కు	స	తక్షణే	తక్షణముసేయుట
		ఉపగూహనే	దోఁపుట
		ఉపర్యుపరిఖననే	పయిపయిగాఁ ద్రవ్వుట
		ప్రతివపనేచ	రత్నములు చెక్కెననియును
చెక్కుచెదరు	అ	ఈషద్భంగే	ఈషద్భంగమగుట
చెంగు	అ	క్రీడాదిషుపరాభవే	ఆట మొదలైనవానిలోఁ బరాభూతుఁడగుట
చెంగలించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
చెటాయించు(గ్రా)	అ	విరోధే	విరోధమవుట
చెట్టవట్టు	స	వివాహే	వివాహమవుట
చెడు	అ	కార్యవైకల్యే	కార్యవైకల్యమగుట
చెణకు / చెణుకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
చెదరు / చెదురు	అ	ఉత్పత్యపరితఃప్రసరణే	ఎగసియంతటను బ్రసరించుట
		సేనాపరాభవే	దండు పరాభూతమగుట
		చలనేచ	కదలుట
చెందు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
చెనయు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
చెప్పు	స	ఉక్తౌ	పలుకుట
చెమర్చు / చెమ్మటిలు / చెమ్మగించు	అ	ఆర్ద్రీత్వే	ఆర్ద్రీభవించుట
చెరువు	అ	ఉపగూహనే	దోఁపుట
చెరుగు	స	పరాపవనే	చేటతోఁ దవుడు మొదలైనది విడఁజేయుట
చెఱుచు / చెరుపు	స	కార్యవైకల్యకరణే	కార్యవైకల్యముఁ జేయుట
చెలిలాడు	అ	వపప్రక్రీడాయాం	దరికోరాడు
చెలుము	స	లేపనే	రాచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
చెల్లు	అ	ఋణనిర్యాతనే	అప్పుదీఱుట
		అప్రతిబంధే	ప్రతిబంధము లేనిదవుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
చెలఁగు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
చెలరేఁగు	అ	అతివ్యాప్తౌ	మిక్కిలి వ్యాపించుట
		అత్యుద్ధతౌచ	మిక్కిలి నుద్ధతుండవుట
చేకుఱు చేకూఱు చేకూడు	అ	హస్తగతే ఆనుకూల్యేచ	హస్తగతమౌట అనుకూలమగుట
చేటుమూఁఱుగు చేటుమూడు చేడ్పడు	అ	దైవప్రాతికూల్యప్రాప్తౌ	దైవప్రాతికూల్యము వొందుట
చేఁదు	స	నికురణే	బావి మొదలైనదానిలోనుండి నీళ్ళు చేఁదుట
చేఁపు	అ	క్షీరప్రస్నవే	పాలు ఉబుకుట
	స	క్షీరప్రస్నవకరణేచ	ఆవు పాలుబుకఁజేయుట
చేపడు	అ	హస్తగతే	హస్తగతమౌట
చేపట్టు	స	అవలంబే	అవలంబించుట
		వివాహేచ	వివాహమగుట
చేమోడ్చు	అ	ప్రణామే	మ్రొక్కుట
చేయు	స	కరణే	సలుపుట
చేరు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఉపధానే	ఆనుకొనుట
	అ	హస్తగతేచ	హస్తగతమౌట
చేరుచు చేర్చు	స	పుష్పాదిధారణే ప్రాపణేచ	పుష్పాదులు ధరించుట పొందించుట
చొక్కు	అ	మత్తతాయాం	మత్తుగొనుట
		శ్రాంతౌ	బడలుట
		మృతౌచ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చొచ్చ్ / చొత్తెంచు }	స	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
చొనుపు	స	అంతఃప్రవేశనే బాణప్రయోగే చ	లోపలికిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట బాణములు ప్రయోగించుట
చొప్పడు	అ	ఆనుకూల్యే	అనుకూలమగుట
చొప్పిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
చొరవేయు	అ	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
	స	అంతఃప్రవేశనే చ	లోపలికిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట

జ

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
జంకు	అ	భయే	భయపడుట
జక్కించు	అ	అనవమృశ్యకరణే	విచారింపక చేయుట
జడియు	అ	భయే	భయపడుట
జడనుపడు	అ	బలహాన్యామాంద్యే	బలహానిచేత మాందపడుట
జరుగు	అ	మనాగపసర్పణే కాలగతౌ చ	మెల్లగా నావలఁబోవుట కాలము గడచుట
జల్లించు	స	తితఉభ్రామణేనశోధనే	జల్లెడలోఁ ద్రిప్పి పరిశోధించుట
జల్లను / జల్లుమను / జలపరించు }	అ	అనిష్టదర్శనశ్రవణాది జన్యకంపస్వేదపులకోద్భేదాదౌ	అనిష్టవస్తువును జూచుటవలనైన వినుటవలననైన శరీరము కంప. స్వేదరోమాంచాదులుగలదౌట
జవుకు	అ		కురుపు మొదలైనది మెత్తగిలుట
జవురు	స	రజ్వాదినాతాడనే సమూహనే చ	త్రాడు మొదలైనవానితోఁ గొట్టుట ప్రోగుగాఁజేయుట
జవురుకొను	స	సమూహ్యగ్రహణే	ప్రోగుగాఁజేసి యెత్తికొనుట
జాడించు	స	జలేవస్త్రాదిప్రక్షిప్య మాలిన్యాపనయనే ప్రహారే చ	జలమునందు బట్ట మొదలైనదానిని వేసి మైలపోఁగొట్టుట కొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుగర్థము.
జాఱు	అ	పలాయనే	పలాయితుఁడౌట
		గ్రంథివిస్రంసే	ముడివిడిపోవుట
		పాదాదిస్ఖలనభేదే	కాలు మొదలైనది స్ఖలనమగుట
		జలస్రావే	నీళ్ళు స్రవించుట
		అపరాధే	తప్పౌట
	స	విసర్జనేచ. గ్రా	విడుచుట మాటజాఱితినని
జాల్గొను	అ	ప్రవాహే	ప్రవహించుట
జితపడు	అ	అభ్యాసే	అభ్యస్తమగుట
		ఆనుకూల్యేచ	అనుకూలించుట (ఒంటెనచుట)
జిలుగు	స	శ్లిష్టసూక్ష్మలిఖనే	ఒకదానితోనొకటి కలియునట్లు సన్నముగా వ్రాయుట
జీరు జీరాడు జీరుకాడు	అ	లంబనే	వ్రేలుకాడుట
జుణగు జుణుగు	అ	పరాగతౌ	వెనుకఁదీయుట
జుఱ్ఱు	స	చోషణే	పాయసము మొదలైనది నోటితో ధ్వనిగా గ్రహించుట
జేవురించు జొత్తిల్లు	అ	అరుణీభావే	ఎఱ్ఱనవుట
జొబ్బిల్లు	అ	ఉద్గమే	ఉబుకుట
జోకొట్టు	స	బాలాననునీయ ప్రస్వాపనే	పిల్లకాయల నూరార్చి నిద్రపుచ్చుట
జోకు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
జోడించు	స	ద్వితీయేనసంయోజనే	రెండవదానితోఁగూర్చుట
జోపు	స	అపనోదనే	ఆవలఁద్రోయుట
జోలపాడు	స	బాలాననునీయ స్వాపనే	పిల్లకాయలనూరార్చి నిద్రపుచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
		ట	
టక్కు టక్కుచేయు టక్కులాడు	స	ప్రతారణే	వంచనసేయుట
		డ	
డగ్గఱు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
డమ్సచు గ్రా	అ	మృతౌ	చచ్చుట
డయ్యు	అ	బలహానౌ	బలహీనుఁడగుట
డాఁగు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యుండవుట
డాపలించు	అ	పార్శ్వదేశప్రాప్తౌ	ప్రక్కఁజేరుట
డాయు	స	సన్నిధానే	సమీపించుట
డిగు డిగ్గు	అ	అవతరణే	దిగుట
డిందు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
డిందుపడు	అ	బలహానౌ	బలహీనుండవుట
డిల్లపడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
డీకొను	స	కలహాభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
డీలుపడు	అ	బలహానౌ	బలహీనమవుట
డుయ్యు	అ	ముష్ట్యాదిభిర్నిస్సరణే	పిడికిలి మొదలైనదానివలన జాటిపోవుట
		పరాగతౌ	వెనుకదీయుట
		విస్రస్తేచ	విచ్చిపోవుట
డుల్లు	అ	పతనే	పడుట
డులుచు	స	అవస్రంసనే	వదిలించుట
		పాతనేచ	పడవేయుట
డెక్కు	స	అవరోధనే	అడ్డగించుట
డొంకు	అ	హైన్యే	తగ్గిపోవుట
డొల్లు	అ	పతనే	పడుట
		పరివర్తనేచ	పొర్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుంగర్థము.
		త	
తక్కు	అ	శేషే	మిగులుట-తక్కినదియని
		పరిహారేచ	పరిహరించుట-పోకతక్కనని
తగు	అ	అర్హతాయాం	అర్హుండవుట
తగ్గు	అ	హ్రైస్వ్యే	తక్కువగుట
తగులు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	స్పర్శే	అంటుట
	అ	లగ్నేచ	పట్టుపడుట
తగుల్పడు	అ	లగ్నే	పట్టువడుట
తగులుకొను	అ	లగ్నే	పట్టువడుట
		దగ్ధేచ	కాలుట
తగలవేయు	స	దహనే	కాల్చుట
		వ్యతిషంజనేచ	అంటునట్లుచేయుట
తగలంబడు	అ	దగ్ధే	కాలుట
త్రచ్	స	మథనే	మథించుట
తట్టు	స	తాడనే	తాటించుట
తటాయించు గ్రా	స	నిర్భిద్యగమనే	భేదించుకొనిపోవుట
తడయు	అ	ఆలస్యే	ఆలస్యముసేయుట
తడియు	అ	ఆర్ద్రీభావే	ఆర్ద్రీమవుట
తడవు, తడువు	స	ఆమర్శనే	అంతటస్పృశించుట
తండు	స	దేయార్థోద్గ్రహణే	ఈవలయునర్థమును రాంబట్టుట
తడంబడు, తత్తటిలు, తత్తరిల్లు, తత్తరపడు, తత్తరకొను	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తందరిలు, తందరిల్లు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తన్ను	స	పాదతాడనే	పాదములతోంగొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తనకు తనరు తనర్చు }	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తనియు	అ	తృప్తౌ	తృప్తిఁబొందుట
తన్నుకాడు	అ	పిష్టపేషణేనావిమోచనే	పట్టినదిపట్టుగా విడువనివాఁడౌట
		స్వయంస్వపాదతాడనే	తన్నుఁదానుదన్నుకొనుట
		అన్యోన్యపాదతాడనేచ	ఒకనినొకండు తన్నుకొనుట
తన్నులాడు	అ	అన్యోన్యపాదతాడనే	ఒకనిచేతనొకండుతన్నువడుట
తప్పు	స	అతిక్రమే	అతిక్రమించుట
తమకు	అ	చలనే	కదలుట
		పరాగతావిత్యేకే	వెనుకఁదీయుట
తమకించు	స	అత్యనురాగే	మిక్కిలియనురాగమువొందుట
తరలు	అ	చలనే	చలించుట
		నిర్గమనేచ	బయలువెళ్లుట
తర్లు	అ	ప్రస్థానే	పయనమగుట
తరు	స	మథనే	మథించుట
తరతరలాడు	అ	అతిసంభ్రమే	మిక్కిలిసిదొట్రుపడుట
తఱుగు	స	హీనతాయాం	తక్కువౌట
		ఫలాదీనామవఖండనేచ	ఫలాదులు రెండుచేతులతోఁబట్టుకొని కోయుట
తఱుము	స	ధావతోనుధావనేన వేగజననే	పరుగెత్తువానివెంబడిఁ దానును బరుగెత్తుచు వానికివేగముపుట్టించుట
		ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
		శాణోల్లేహనే	తఱిమెనపట్టుట
తఱుము	స	ధావతోనుధావనేనవేగజననే	పరుగెత్తువాని వెంబడిఁ దానును బరుగెత్తుచు వానికివేగముపుట్టించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తఱియు	స	ప్రవేశే	ప్రవేశించుట
తఱలు	అ	నిర్గమనే	బయలువెళ్ళుట
		భయేచ	భయపడుట
తఱిమిడు	స	భ్రామణే	గిఱగిఱఁద్రిప్పుట
తఱిగొను	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యుక్తుండవుట
తఱియఁజొచ్చు	స	సమ్యగంతఃప్రవేశే	లెస్సగా లోను బ్రవేశించుట
తలఁ	స	స్మరణే	స్మరించుట
		విచారేచ	విచారించుట
తలఁకు	అ	భయే	భయపడుట
తలఁగు	అ	అపసర్పణే	తొలఁగుట
	స	వ్యపనాశనేచ	పోఁగొట్టుట
తలరు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
తలిర్చు	అ	పల్లవోత్పత్తౌ	పల్లవించుట
తలపెట్టు	స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
తలపడు	అ	కార్యాతిప్రవేశే	మిక్కిలియుఁబనిలోఁబ్రవేశించుట
తలపోయు తలపోసికొను	స	యావద్దుఃఖావేదనే	ఉన్నదుఃఖమంతయుఁ జెప్పుకొనుట
తల్లడిలు తల్లడిల్లు తల్లడించు తల్లటించు తల్లడపడు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తళుకొత్తు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
త్రవ్వు తవ్వు	స	ఖననే	ఖననముచేయుట
తవుడు తవుడుకాడు	స	ఆమర్శనే	అంతట స్పృశించుట
తవులు తాఁకు	స	స్పర్శే ప్రాప్తౌచ	స్పృశించుట పొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తాగు త్రాగు	స	పానే	పానముసేయుట
తాఁచు	స	పాదతాడనే	తన్నుట
తాటించు	స	తాల్యాదివాదనే	దవుడలు మొదలైనవానిని జప్పుడు చేయుట
తారు	స	నిలీయదర్శనే	పొంచుట
		విహ్వాలతాయాంచ	సొలిసిపోవుట
తార్చు	స	ప్రాపణే	పొందించుట
తారసిలు తారసిల్లు తారసించు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
తార్కాణించు	స	నిదర్శనే.	నిదర్శనముసేయుట
తారుమారవు	అ	వైకల్యే	చెడిపోవుట
తాలు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
	స	నిలయనే	డాఁగుట
		హారణేచ	హరించుట
తాటించు	స	ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
తాల్చు	స	ధారణే	ధరించుట
		శూర్పాదీనాంతండు లాదిషుఫలీకరణాద్య పాకరణే	చేట మొదలైనవానిచేత బియ్యము మొదలైన వానియందలి తవుడు మొదలైనది పోఁగొట్టుట
తాళు	స	సహనే	సహించుట
తాలించు తాళించు	స	శాకాదిసంస్కారే	కూర మొదలైనవానికిఁ దాలింపుచేయుట
త్రావు	స	పానే	పానముసేయుట
తిగుచు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
తిట్టు	స	శాపే	శపించుట
తిను	స	భక్షణే	భక్షించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
త్రిప్పు, తిప్పు	స	పర్యావర్తనే	మళ్ళించుట
		భ్రామణే	తిరుగఁజేయుట
	అ	పిత్తదూషితేచ	పిత్తదూషితమగుట
త్రిమ్మరు	అ	సంచారే	సంచరించుట
తిరుచు	స	కార్పణ్యయాచనే	కార్పణ్యముగ యాచించుట
తిరివడు, తిరుగుడువడు	అ	మనఃకాలుష్యేణ సంభ్రమే	మనస్సు కలఁతపొంది తొట్రుపడుట
తిరుగఁబడు, తిరగఁబడు	అ	రోషేణాభ్యుత్థానే	రోషముచేత నెదిరించుట
		మనఃకాలుష్యే	మనస్సునఁ గలఁతనొందుట
		పునరారంభేచ	మళ్ళి యారంభింపఁబడుట
తిరుగు	అ	పర్యావృత్తౌ	మళ్ళుట
		సంచారేచ	సంచరించుట
తిఱుగు	అ	భ్రమణే	భ్రమించుట, గిఱగిఱఁ దిరిగెనని
తిలకించు	స	దర్శనే	చూచుట
తివుచు, తివియు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
తిపురు	స	కాంక్షాయాం	కోరుట
తీండ్రించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తీయు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		చందనాదిఘర్షణే	గంధము నూఱుట
		అపహరణే	అవతలఁబెట్టుట
	అ	వ్రణాదివేదనాయాంచ	తీపుఁదీయుట
తీరు	అ	నాశే	నశించుట
తీఱు		కార్యాంతరాభావే	వేఱుగాఁ బనిలేని దగుట
		వివాదనిష్కర్షే	వివాదము నిష్కృష్టమగుట
		నిష్ణాతే	నేర్పరియగుట
		ఋణనివృత్తౌ	అప్పు నివృత్తించుట
త్వరించు	స	త్వరాకరణే	త్వరచేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
త్రుంగు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		శకలీభావేచ	తునియలవుట
తుటాయించు గ్రా	అ	విచ్ఛేదే	విచ్ఛిన్నమవుట
తుడు	స	ఆమర్శనే	తడువుట
		ఆర్ద్రితాద్యపనయనేచ	తడి మొదలైనవానిని బోఁగొట్టుట
తునుగు	అ	శకలీభావే	తునియలవుట
		సాహసేచ	సాహసించుట
తునుము	స	శకలీకరణే	తునియలు సేయుట
		మారణేచ	చంపుట
తునియు	అ	శకలీభావే	తునియలవుట
		సాహసే	సాహసించుట
	స	శకలీకరణేచ	తునియలు సేయుట
తుమ్ము	అ	క్షుతే	క్షుతము చేయుట
తురుము	స	ఫలాదిచూర్ణీకరణే	ఫలాదులు చూర్ణము చేయుట
తుఱుము	స	పుష్పాదిధారణే	పుష్పాదులను ధరించుట
తుఱంగలించు, తులకించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
త్రుళ్లు, తుళ్లు	అ	గర్వే	గర్వించుట
		కార్యాత్యుత్సాహేచ	పనికి మిక్కిలియుత్సాహపడుట
తూఁగు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రవొందుట
		తులితేచ	తూనికెయవుట
తూఁచు	స	తోలనే	తూనిక సేయుట
తూఁటాడు	స	ఛిద్రకరణే	ఛిద్రములగునట్లు చేయుట
తూఁటుకట్టు	అ	ఛిద్రీభవనే	ఛిద్రమవుట
తూర్పెత్తు, తూర్పారఁబెట్టు	స	ధాన్యాద్యుత్క్షిప్య వాయునాతత్రధూళ్యాద్యపనయనే	ధాన్యాదులు పొడుగుగా నెత్తి గాలిచేత వానియందుండునట్టి దుమ్ము మొదలైనదానిని బోఁగొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తూఁటు	స	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
తూలు	అ	లంబనే	వ్రేలుకాడుట
		పిత్తాద్యున్మాదేనచలనే	పిత్తాద్యున్మాదముచేఁ గదలుట
		బలహీనే చ	బలహీనుండవుట
త్రెక్కొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
తెగు	అ	త్రుటనే	ఛిన్నమవుట
		సాహసే చ	సాహసించుట
తెగించు	అ	సాహసే	సాహసించుట
తెగుచు	స	మారణే	చంపుట
		ఛేదనే చ	తెగఁదీయుట
తెగడు	స	నిందాయాం	నిందించుట
తెగటారు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
త్రెంచు	స	ఛేదనే	ఛేదించుట
	అ	వైధవ్యప్రాప్తౌ చ	వైధవ్యమునుబొందుట
తెచ్	స	ఆనయనే	ఆనయనముసేయుట
తెండు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
తెనిఁగించు	స	ఆంధ్రభాషయావివరణే	ఆంధ్రభాషచేత వివరించుట
తెప్పిఱు, తెప్పిఱులు, తెప్పఱులు, తెప్పఱ్లు	అ	స్వాస్థ్యే	స్వస్థుండవుట
		ప్రమాదనివృత్తౌ చ	ప్రమాదమునుబోఁగొట్టుకొనుట
తెములు	అ	చలనే	కదలుట
తెరలు	అ	విశ్లేషే	విచ్చిపోవుట
		చలనే చ	చలించుట
తెఱలు, తెఱ్లు, తెఱకొను	అ	ఉల్బణతాయాం	ఉల్బణమవుట
		క్వథితక్షీరాదివిష్వం దే చ	కాఁగినపాలు మొదలైనవి పైకిఁ బొంగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
తెఱ తెఱు	స	కవాటపిధానాద్యుద్ఘాటనే	తలుపుమూఁత మొదలైనవానినుద్ఘాటించుట
తెలియు	అ	విదితే	విదితమవుట
తెలిసికొను	స	జ్ఞానే	ఎఱుఁగుట
తెలవాఱు తెల్లవాఱు	అ	నిశాత్యయే శ్వేతీభవనేచ	రాత్రి వేఁగుట తెలుపవుట
తెలిఁగించు	స	ఆంధ్రభాషయావివరణే	ఆంధ్రభాషచేత వివరించుట
తెలతెలపోవు	అ	ముఖవైవర్ణ్యే	వివర్ణముఖుఁడవుట
త్రెళ్లు	అ	పతనే	పడుట
తేజరిలు తేజరిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తేఱ్చు తేన్చు	అ	ఉద్గారే	ఉద్గారముసేయుట
తేరు	అ	వ్యసనాంతగమనే	కడతేరుట
తేఱు	అ	నిర్మలీభావే	నిర్మలమవుట
తేలు	అ	జలప్లవనే నిష్కృష్టేచ	నీళ్ళలో పయినుండుట నిష్కృష్టమవుట
త్రొక్కు తొక్కు	స	పాదనిష్పీడనే మర్దనేచ	కాళ్ళతోనదుముట మర్దించుట
తొంగు	అ	నిద్రాయాం లంబనేచ	నిద్రించుట వ్రేలుకాడుట
తొంగిచూచు	స	ముఖమాత్రంప్రసార్యదర్శనే	మొగముమాత్రము ప్రసరింపఁజేసి చూచుట
తొంగుండు	అ	శయనే	శయనించుట
తొట్రిలు తొట్రుపడు తొడిఁబడు	అ	సంభ్రమే	తడఁబడుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తొడఁగు		అ	అభిముఖాయత్తీభవనే	అభిముఖగానాయత్తుండౌట
		స	కవచాదిధారణే	కవచాదులుధరించుట
			బాణసంధానే	బాణముసంధించుట
			ఆరంభేచ	ఆరంభించుట
తొడుగు		స	కవచాదిధారణే	కవచాదులు ధరించుట
తొడరు		అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
		స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
			స్పర్శేచ	స్పృశించుట
తొండాడు	ద్రా	స	పునఃపునః స్త్వరాకరణే	మాటిమాటికిఁద్వర చేయుట
తొణుకు		అ	జలాదీనామవస్కందనే	నీళ్ళుచిందుట
తొణఁగు		స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
తొన్నుండు		అ	శయనే	శయనించుట
తొరలు		అ	సంయోగే	కలియుట
తొరవడు		అ	త్వరాయాం	త్వరనుబొందుట
తొరగు		అ	స్రావే	నీళ్లుజాఱుట
తొఱఁగు		అ	విశ్లేషే	వీడుట
తొలఁగు }		స	వినాభావే	విడిచియుండుట
తొలుగు }		స	యుద్ధవైముఖ్యేచ	యుద్ధమునందు విముఖుఁడౌట
తొలు		స	పాత్రాదీనాంజలేన శోధనే	పాత్రలు మొదలైనవానిని నీళ్ళతో శుద్ధిచేయుట
			దార్వాదౌరంధ్రకరణేచ	కొయ్య మొదలైనవానియందుతొలుచుట
తొలుకరించు తొల్కరించు తొలకరించు }		అ	వర్షారంభే	వర్షారంభముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తొవ్వు	గ్రా స	ఖననే	ఖననముసేయుట
తోకొను	స	సహనయనే	వెంటఁబెట్టుకొనుట
తోఁగు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
తోచు	అ	స్ఫురణే	స్ఫురించుట
త్రోఁచు	స	అపనోదనే	ఆవలికిఁబోఁజేయుట
తోఁడు	స	కూపాదిజలోద్ధరణే	బావిమొదలైనవానిలోనుండినీళ్ళు మొదలైనవి బైటికిఁదీయుట
	గ్రా	వ్యర్థబహుదానేచ	వ్యర్థముగ నిండుగనిచ్చుట
తోడుకొను	అ	ఆతక్తే	పాలుపేరుట
	స	సహనయనే	వెంటఁబెట్టుకొనుట
		కూపాదితోజలోద్ధరణేచ	బావిమొదలైనవానినుండి నీళ్ళు బైటికిఁదీయుట
తోతెచ్	స	ఆనీయాగమనే	పిలుచుకవచ్చుట
తోతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
త్రోపాడు	స	నోదనే	తోయుట
తోము	స	పాత్రాదిషుభస్మాదినా ఘర్షణే	పాత్రాదులయందు బూడిదమొదలైనవానిచేతఘర్షణముసేయుట
		తైలేనాంగమర్దనేచ	తైలాదులచేతదేహము చమురుట
త్రోయు, తోయు	స	అపనోదనే	ఆవలికిఁబోఁజేయుట
తోలు	స	పశ్వాదిప్రాజనే	పశ్వాదుల నావలఁ బోఁజేయుట
		ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
		ప్రస్థాపనేచ	పంపుట

ద

దక్కు	అ	స్వవశీభావే	స్వవశమవుట
దక్కొను	స	గోపనే	దాఁచుట
దగ్గు	అ	కాసే	కాసముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
దంగు	అ	ముసలఘాతేన వ్రీహ్యాదీనాం వైతుష్యే	రోఁకంటిపోటున వడ్లు మొదలైనవి పొట్టువీడినవౌట
దంచు	స	అవహననే	వ్రీహ్యాదులను రోఁకఁటగుప్పుట
దండెత్తు	అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
దద్దఱిల్లు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
దద్దురించు / దదరించు	అ	దద్రురోగే	దద్దురుగలదవుట
దండనచేయు	అ	వృథాకాలయాపనే	వ్యర్థముగాఁ గాలముగడుపుట
దబాయించు గ్రా	స	తర్జనే	బెదరించుట
దరికొను	అ	దాహే	కాలుట
దళమెత్తు	అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
దాకొను	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
		నిలీయావస్థానేచ	దాఁగియుండుట
దాక్కొను గ్రా	అ	నిలీయావస్థానే	దాఁగియుండుట
దాఁగు	అ	నిలయనే	అగపడకయుండుట
దాఁచు	స	గోపనే	గోపనముసేయుట
		పాదాదిప్రసారణేచ	కాళ్లు మొదలైనవిచాఁపుట
దాపలించు / దాయు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
దాపు	స	పాదాదిప్రసారణే	కాళ్లుదాపుట
ద్రాపు	స	నోదనే	త్రోయుట
దిగు	అ	అవతరణే	అవతరణముసేయుట
		ఆవాసకరణేచ	ఆవాసముసేయుట
దిగాలుపడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
దిగవేయు	స	కర్తవ్యేధ్యేతవ్యేవా మధ్యే కించిత్పరిత్యాగే	చేయవలసినదానిలోఁగాని చదువవలసినదానిలోఁగాని నడుమఁ గొంచెము విడిచిపెట్టుట
దిగఁదుడు	అ	దృష్టిదోషవారణాయ హరిద్రాజలాదీనాం భ్రామణే	దృష్టికిదిగఁదుడుచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దిగఁబడు	అ	పంకాదావధోగమనే	బురద మొదలైనవానిలోఁ గ్రుంగుట
దిట్టపడు	అ	నిష్కర్షే	నిష్కృష్టమవుట
దిద్దు	స	లిఖితలిపిష్వభ్యాసాయపునర్లేఖనే	వ్రాసినవ్రాతలోఁ నేర్చుటకై మరల వ్రాయుట
		తిలకాదీనాం సమ్యక్కరణేచ	బొట్టు మొదలైనవానిని లెస్సగాఁ జేయుట
ద్రిమ్మరు	అ	సంచారే	సంచరించుట
దీకొను	స	కలహాభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
దీటుకొను		సామ్యే	సరియవుట
దీవించు	స	ఆశీర్వాదే	ఆశీర్వాదముసేయుట
ద్రుంగు	అ	న్యూనతాయాం	తక్కువవవుట
దుఃఖపడు గ్రా	అ	మనోవ్యసనే	మనస్సున వ్యసనపడుట
దున్ను	స	కృషౌ	కృషిసేయుట
దుముకు	అ	ఊర్ధ్వాదధఃస్వైరపతనే	స్వేచ్ఛచేతను మీఁదినుండి క్రిందికిఁ బడుట
		ఉత్ప్లుత్యపతనేచ	ఎగసిపడుట
దురటిల్లు	స	మనోదుఃఖే	మనస్సున దుఃఖపడుట
దువ్వు	స	కేశప్రసాధనే	వెండ్రుకలు నివురుట
		ఆమర్శనేచ	అంతటఁ దడవుట
దువాళించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
దుసికిలు	అ	స్రంసే	జాఱిపోవుట
దూఁకొను	స	అంతఃప్రవిశ్యాగమనే	లోపలికిఁజొచ్చి వచ్చుట
దూఁకు గ్రా	అ	ఊర్ధ్వాదధఃస్వైరపతనే	స్వేచ్ఛచేతను మీఁదినుండి క్రిందికిఁ బడుట
		ఉత్ప్లుత్యపతనేచ	ఎగిసిపడుట
దూయు		స్రంసే	జాఱుట
		పరాభవే	పరాభవించుట
		ముష్టినాశాఖాదితః పత్రాదికర్షణేచ	పిడికిట నాకులు మొదలైనవిదూయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
దూరు	స	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
		నిందాయాంచ	నిందించుట
ద్రెక్కొను	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
దెప్పు	స	దోషప్రత్యభిజ్ఞాపనే	తప్పులెత్తిపొడుచుట
దెబ్బటించు దెబ్బడించు	స	తాడనే	కొట్టుట
ద్రెయ్యు	అ	ద్వైధీభావే	తెగుట
దెర్లించు	స	ఉష్ణానామపాంసమీకరణే	వేఁడినీళ్లుపాట్లుచేయుట
దేకు	అ	ఉపవిశ్యాపసరణే	కూర్చుండి జరగుట
దేబిరించు గ్రా	అ	కార్పణ్యయాచనావస్థానే	కార్పణ్యయాచనచేయుచునుండుట
దేవు	స	హస్తేనజలలోడనే	చేయిపెట్టి నీళ్ళుకలియఁజూచుట
దేవురించు దేవరించు దేవిరించు	అ	కార్పణ్యయాచనావస్థానే	కార్పణ్యయాచనచేయుచు నుండుట
దొంగిలు దొంగిలించు	స	స్తేయే	చౌర్యముచేయుట
దొప్పదోఁగు	అ	మజ్జనే	మునుఁగుట
ద్రొబ్బు దొబ్బు	స	పతననోదనే	పడఁద్రోయుట
దొరయు	అ	సామ్యే	సరియగుట
		శోభాయాంచ	శోభించుట
దొరలు దొర్లు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	పొర్లుట
		అవాక్పతనే	తలక్రిందుగాఁబడుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
దొర్లుకాడు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	పొర్లుకాడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దొరకొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		ఆరంభేచ	ఆరంభించుట
దొరుక్కొను గ్రా	స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
దొరకు }	అ	లాభే	లభించుట
దొఱుకు }		దృష్టౌచ	అగపడుట
దోఁకు	స	ఖననవిశేషే	దోఁకుడుపారతోఁద్రవ్వుట
దోఁగు	అ	ఆర్ద్రీభావే	తడియుట
		జానుచంక్రమణేచ	పిల్లకాయమోఁకాళ్లతోనడచుట
దోఁగాడు	అ	జానుచంక్రమణే	పిల్లకాయమోఁకాళ్లతోనడచుట
దోఁచు	స	బలాదపహారే	కొల్లపెట్టుట
దోపు	స	అవగూహనే	గుచ్చిపెట్టుట
దోయిలించు	అ	పానాయాంజలికరణే	త్రాగుటకై దోసిలిపట్టుట
డోరు	స	మృతౌ	చచ్చుట
		ఏకత ఆనమనేచ	ఒఱగుట
డోరగిలు }	అ	ఏకత ఆనమనే	ఒఱగుట
దోరగిల్లు }		ఫలపరిపాకేచ	కొంచెముగఁబండుట
ధావంతపడు	అ	పరితాపే గ్రా	పరితపించుట

న

నక్కు	అ	నిలయనే	దాఁగుట
నగు	అ	హాసే	నవ్వుట
నంగు	అ	నాసికయోచ్చారణే	ముక్కుతోమాటలాడుట
నచ్చు	స	విస్రంభే	నమ్ముట
		ఆలస్యేచ	ఆలస్యముసేయుట
నంజు	స	అనిష్టభోజనే	అనిష్టముగాభుజించుట
నంజుకొను	స	ఉపదంశనే	అన్నమునకుసహాయము ఊఱుఁగాయ మొదలైనవి తినుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
నట్టుకొను	అ	స్థానాదిమోక్షే	తావువిడువకయుండుట
నట్టువడు	అ	కార్యవిఘాతే	పనిసాగకపోవుట
నట్టుచేయు	అ	ఆలస్యే	ఆలస్యముసేయుట
నడు	అ	పాదన్యాసే	అడుగులుపట్టుట
		గమనే	పోవుట
		భవనేచ	అవుట
నడుపు	స	అక్షవ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవానినికచ్చుట
		భావనాయాంచ	కావలసినదానిఁ గావించుట
నడిపించు	స	అక్షవ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవానినికచ్చుట
		భావనాయాం	కావలసినదానిని గావించుట
		పదన్యాస	అడుగులు పెట్టించుట
		ప్రయోజనేచ	
నడతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
నత్తమిల్లు	అ	శయనే	శయనించుట
నత్తు	అ	పవనవ్యాధినా సంభ్రమోక్తౌ	నత్తిచేతఁ దడఁబడి మాటలాడుట
ననయు }	అ	పుష్పోత్పత్తౌ	పుష్పించుట
ననచు }		పల్లవోత్పత్తౌచ	పల్లవించుట
ననుపు	అ	భక్షితస్యదేహప్రాతికూల్యాభావే	భక్షింపఁబడ్డవస్తువు దేహమునకు బ్రతికూలింపనిదగుట
నమలు }	స	చర్వణే	చర్వణముసేయుట
నములు }			
నమ్ము	స	విస్రంభే	విశ్వసించుట
నరియు	అ	పలితే	తల ముదిమిచేత శుక్లకేశమగుట
నఱుకు	స	ఛేదనే	కత్తిని ఛేదించుట
నల్లాడు	అ	సంచారే	సంచరించుట
నలుచు			

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నలుగు నలియు	అ	అవధ్వంసే రోగపీడాయాంచ	చూర్ణమవుట రోగపీడితుండవుట
నవయు నవియు	అ	రోగపీడాయాం	రోగపీడితుండవుట
నవ్వు	అ	హాసే	నగుట
	స	అపహాసే	అపహాస్యముసేయుట
నసగొట్టు	అ	అసమ్మత్యావిప్రలాపే	సమ్మతిలేక వేమాఱు విరుద్ధపు మాటలాడుట
నాకు	స	జిహ్వయా లేహనే	నాలుకచేత లేహనము చేయుట
నాచుకొను	స	అపహారే	అపహరించుట
నాటు	స	అంకురాదిప్రతిరోపణే	మొక్కలుమొదలైనవి నాటుట
		బాణాదివేధనే	బాణాదులచేత గ్రుచ్చుట
	అ	విద్ధేచ	బాణాదులు గ్రుచ్చుకొనుట
నాటించు	స	అంకురాదిప్రతిరోపణకరణే	మొలకలు మొదలైనవి నాటఁజేయుట
		బాణాదివేధనే	బాణాదులు గ్రుచ్చుకోఁజేయుట
నాదాఱు	అ	బలక్షయే	బలక్షీణుండవుట
నాను	అ	జలనివాసే	నీళ్ళలో నుండుట
నిక్కఁబోడు	అ	అవినతావస్థానే	వంగకయుండుట
నిక్కు నిగుడు	అ	ఉన్నతావస్థానే	పొడుగవుట
నిగడఁదన్ను	స	దూరతః పాదప్రసారణే	దూరముగాఁ గాళ్ళుచాఁపుట
నిగ్గు	అ	కార్యనిర్వాహే	పని నిర్వహింపఁబడుట
నించు	స	పూరణే	పూర్తిసేయుట
నిట్టవోడు	అ	ఉద్వేల్లనే	ఉప్పొంగుట
నిండు	అ	పూర్తౌ	పూర్ణమగుట
నిండించు నింపు	స	పూరణే	పూర్తిసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నిభాయించు గ్రా	అ	నిర్వాహే	నిర్వహించుట
నిట్టనీలుగు	అ	భృశతనుభంగే	మిక్కిలి యొడలువిఱుచుకొనుట
నిలు	అ	విరామే	విరమించుట-పని నిలిచెనని
		అనుపవిశ్యావస్థానే	కూర్చుండకయుండుట
		అవస్థానే	ఉండుట
		శేషేచ	మిగులుట
నిలుచుండు	అ	అనుపవిశ్యావస్థానే	కూర్చుండకయుండుట
నిలుపు	స	అనుపవేశావస్థాపనే	కూర్చుండకయుండఁజేయుట
		అవస్థాపనే	ఉంచుట
		అవరోధనే	అడ్డగించుట
		విరమణే	చాలించుట
		శేషణేచ	మిగులఁజేయుట
నిలువరించు నిలవరించు	స	నిర్వాహే	పని నిగ్గించుట
నివాటించు			
నివ్వటిల్లు	అ	అతిశయే	అతిశయించుట
నివాళించు	స	నీరాజనే	నీరాజనముచేయుట
నివురు నిమురు	స	ఆమర్శనే	అంతటఁదడవుట-దువ్వెనుట
నీలుగు నీల్గు	స	మృతౌ	చచ్చుట
		జృంభణే	ఆవలించుట
		తనుభంగేచ	ఒడలు విఱిచికొనుట
నీళ్ళాడు	అ	ప్రసవే	ప్రసవించుట
నుగ్గు	స	చూర్ణీకరణే	చూర్ణముసేయుట
		యథేష్టవాదేచ గ్రా	యథేష్టముగా వాదించుట
నుగ్గాడు	స	మారణే	చంపుట
నుడువు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
నుఱుము	స	అవధ్వంసనే	చూర్ణముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నురుముచేయు	స	మారణే	చంపుట
నులిగొను	స	పరివేష్టనే	చుట్టుకొనుట
నుఁఉు నులుచు నులుపు	స	ధాన్యాదీనాంపశ్వాదిపదఘాతే	ధాన్యములను బశ్వాదులకాళ్ళఁ ద్రొక్కించుట
నుసలు నుసులు	అ	మత్తతాయాం	మత్తుగొనుట
నూఁకు	స	కంఠగ్రహేణనోదనే	మెడవట్టిత్రోయుట
నూఉు	స	దృషదిపేషణే	సన్నికంటఁ బేషణము సేయుట
నూర్చు గ్రా	స	ధాన్యాదీనాంపశ్వాదిపాదఘాతే	ధాన్యములను బశ్వాదులకాళ్ళఁ ద్రొక్కించుట
నూలుకొను	అ	విజృంభణే జ్ఞప్తౌచ	విజృంభించుట తెలివొందుట
నెక్కొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
నెగడు నెగుడు	అ	వృద్ధౌ ప్రవృత్తౌచ	వృద్ధినొందుట ప్రవర్తించుట
నెగయు	అ	ఉడ్డయనే	పక్షి యెగియుట
నెగ్గు నెట్టు	స	బలాన్నోదనే	బలాత్కారముగఁ ద్రోయుట
నెట్టుకొను		అభిముఖసన్నాహే	ఎదురుగా సన్నద్ధుండవుట
నెమకు	స	మార్గణే	వెతకుట
నెమురు	స	స్నేహమర్దనే	తైలాదులు పట్టించి రాచుట
నెరుము	అ	నాడీవేదనాయాం	నరమునొచ్చుట
	స	విధ్వాయుధప్రతివేష్టనేచ	పొడిచి ఆయుధము మెలికపెట్టుట
నెరయు నెరియు	స	వ్యాప్తౌ పలితేచ	వ్యాపించుట పలితమవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నెఱియు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట, నిండుట
నెఱవేఱు	అ	నిర్వాహే	నిర్వాహమవుట
నెలకొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
		అవస్థానేచ	నిలుచుట
నేఁచు	స	తండులాదిషుస్థూల సూక్ష్మవిభాగాయ శూర్పచాలనే	బియ్యము మొదలైనవానిలో సన్నవిడి, పెద్దవిడి యేర్పడుట కై చేట కదిలించుట
నేయు	స	వస్త్రాదినిర్మాణే	వస్త్రాదినిర్మాణము సేయుట
నేరు / నేర్చు	స	అభ్యాసే	అభ్యసించుట
నొక్కు	స	ప్రచితాపచయే	ఉబ్బణఁచుట
నొగులు	అ	పీడాయాం	పీడితుండవుట
నొచ్చు	అ	వ్రణాదివేదనాయాం	పుండు మొదలైనది వేదన సేయుట
నొంచు	స	వ్రణాదివేదనాకరణే	నొప్పించుట
నొచ్చుకొను	స, అ	మనోవ్యథాయాం	మనస్సున వ్యథపొందుట
నొడుచు	స	వ్రణాదివేదనాకరణే	నొప్పించుట
నొడువు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
నోచు / నోము	స	వ్రతకరణే	నోముసేయుట
		వ్యపనాశనేచ	పోఁగొట్టుట

ప

పకపకలాడు	అ	సహాసభాషణే	మిక్కిలి నవ్వుచు మాటలాడుట
పగులు / పగులు	అ	విదీర్ణతాయాం	బద్దలవుట
పంగటించు / పంగడించు / పంగలించు	స	యుక్తమూలాగ్రవిస్తారే	పంగలుఁగాఁజేయుట
పచరించు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
	అ	ప్రచారేచ	సంచరించుట

ధాతుమాల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పంచు	స	విభజనే	విభజించుట
		ప్రస్థాపనే	అంపించుట
		నియోజనే	నియోగించుట
		భాగహారేచ	భాగహారముసేయుట
ప్రజ్వరిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
పట్టు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		స్పర్శే	స్పృశించుట
		ఆరంభే	పనిపూనుట
		అంగసంవాహనే	కాళ్ళు మొదలైనవి మర్దించుట
	అ	బుద్ధ్యారోహే	మనస్సునకు వచ్చుట
		ప్రవేశపర్యాప్తౌ	ప్రవేశించుటకుఁ జాలుట
		సంశ్లేషేచ	అంటుట
పట్టుపడు	అ	గృహీతే	గృహీతుండవుట
పట్టుకొను	స	హస్తగ్రహణే	చేతగ్రహించుట
		అన్విష్యగ్రహణే	వెదకి గ్రహించుట
	అ	లేపనదృఢీభావే	లేపనము దృఢమౌట
		అస్థిసంధిచలనవేదనాయాంచ	ఎముకలసంధి కదలుటచే నొచ్చుట
పడు	అ	పతనే	పతనమవుట
		సహనేచ	సహించుట
పండు	అ	పరిపాకే	పరిపక్వమవుట
		సస్యాదిఫలనిష్పత్తౌ	పయిరు మొదలైనవి పండుట
		శయనేచ	శయనించుట
పండుకొను పడుక్కొను గ్రా	అ	శయనే	శయనించుట
పడయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
పడుచు పడుచుకొను	స	విటసంగత్యా ధనార్జనే	విటునితోఁ గలియుటచేత ధనము సంపాదించుకొనుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పడిపోవు	అ	స్వతఃపతనే	తనకుఁ దానే పడుట
		మరణేచ	చచ్చుట
పంతగించు	స	ప్రతిజ్ఞాయాం	ప్రతిజ్ఞసేయుట
పదఱు	స	వృథాజల్పనే	వ్యర్థముగా మాటలాడుట
		ధర్షణేచ	గదురుకొనుట
పన్ను	స	కర్షణాయ హాలపశ్వాదిసన్నహనే	దున్నుటకై నాఁగలి పశువులు మొదలైనవానిని సన్నద్ధము గాఁ జేయుట
		కార్యసన్నహనేచ	పని సన్నద్ధముగాఁజేయుట
పనుచు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
		నియోజనేచ	నియోగించుట
పనవు	స	పరివేష్టనే	పరివేష్టించుట
పనివిను	అ	గమనే	పోవుట
పనిదీర్చు	స	మారణే	చంపుట
పనిపడు, పనుపడు	అ	అభ్యాసే	అలవాటగుట
పంపు, పంపించు	స	ప్రస్థాపనే	అంపించుట
పంబు	స	సంయోజనే	కూర్చుట
	అ	వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
ప్రబ్బు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
ప్రబలు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధిపొందుట
పరికించు	స	మార్గణే	వెదకుట
		పరిశీలనేచ	పరిశీలించుట
పరగు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
పరిగొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
పరుగెత్తు	అ	ధావనే	ధావనముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
పర	స	వస్త్రాదిపర్యాస్తరణే	వస్త్రములు నేలవిస్తరింపఁజేయు
		వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
పరుండు	అ	శయనే	శయనించుట
పరిమార్చు	స	మారణే	చంపుట
పర్వు	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
	అ	శోభాయాంచ	శోభించుట
పరవంజు	అ	ప్రసరణే	ప్రసరించుట
పరపు	స	పూర్తీకరణే	నిండించుట
పరిసిపోవు	అ	ఉపద్రవభ్రంశే	ఉపద్రవము తప్పిపోవుట
పఱగించు	స	బాణప్రయోగే	బాణములు ప్రయోగించుట
పఱిగొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
పఱ	అ	పలాయనే	పరుగెత్తుట
		ప్రవాహేచ	ప్రవహించుట
పఱతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
పఱపు	స	ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
		బాణప్రయోగే	బాణము ప్రయోగించుట
		బాధనేచ	బాధించుట
పఱివోవు	స	ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
	అ	అసమ్యగ్భావేచ	చెడిపోవుట
పలుకరించు పల్లరించు పలకరించు	స	జ్ఞాపనే	జ్ఞాపకముసేయుట
పల్లటిల్లు	అ	బలహానౌ	బలహీనుండగుట
పలవించు	స	ప్రలాపే	ప్రలాపించుట
పలువరించు	స	స్వప్నభాషణే	కలవరించుట
పవ్వళించు	అ	శయనే	శయనించుట
పసాపడు పసాబడు	స	భోజనే	భోజనముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ప్రాఁకు పాఁకు	అ	ఉరోవష్టంభేనసర్పణే	ఱొమ్మునొక్కి అవష్టంభముచే తజరుగుట
		లతావిసర్పణేచ	తీఁగెయల్లుకొనుట
ప్రాఁకొను పాఁకొను	అ	మాలిన్యోపశ్లేషే	పాఁచిపట్టుట
పాఁచు	అ	కాలతోదూషితే	కాలముగడచిచెడిపోవుట
పాటిల్లు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
పాటించు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		కించిన్నిషేధవ్యవహారే	కొంచెమునిషేధముగా వాడుకొనుట
		సమ్మతౌచ	సమ్మతించుట
పాడు	స	గానే	గానముసేయుట
పాఁతు	స	నిఖననే	క్రిందనాటుట
ప్రాఁతగిలు పాఁతగిలు	అ	ప్రాచీనతాయాం	ప్రాచీనమౌట
పాతరలాడు పాతర్లాడు	అ	నటనే	నాట్యముసేయుట
		నిరవలంబభ్రమణే	అవలంబములేకతిరుగుట
		అన్వేషణేచ	వెదకుట
పాదుకొను	అ	బద్ధమూలతాయాం	లెస్సగానాటుకొనుట
ప్రాము	స	అనులేపనే	అలఁదుట
పాయు	స	వినాభావే	విడిచియుండుట
	అ	కాలతోదూషితేచ	కాలముగడచి చెడిపోవుట
పారాణించు	స	పాదయోర్లాక్షాద్యలంకారే	పాదములయందు లత్తుక మొదలైనవానిచేత నలంకరించుట
పారు	అ	గతౌ	పోవుట
	స	అత్యుచ్చారేచ	పాసనముసేయుట
పారవేయు	స	దూరక్షేపే	దూరముగవేయుట
పారుకాడు	అ	ముహుస్సంచారే	వేమాఱుసంచరించుట

ధాతుమాల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పాఱు	అ	పలాయనే	పరుగెత్తుట
		ప్రవాహేచ	ప్రవహించుట
పాఱుతెంచు	అ	శీఘ్రమాగమనే	శీఘ్రముగావచ్చుట
ప్రాల్మాలు ప్రాలుమాలు పాలుమాలు	అ	కర్మణ్యాలసతాయాం	పనిసేయుట కలసుండవుట
పాల్పడు పాలుపడు	అ	ప్రాతిభావ్యే	పూఁటపడుట
	అ	ప్రాధాన్యేచ	ఆలాయమవుట
పావుకొను	స	ఆతురతయాతిభక్షణే	ఆతురతపడి నిండుగాఁదినుట
పిక్కు	స	వంచనయార్థగ్రహణే	వంచనచేత నర్థమును గ్రహించుట
పిక్కటిల్లు	అ	అతిశయే	అతిశయించుట
పిగులు	అ	స్యూతివిశ్లేషే	కుట్లువీడుట
పిచ్చిలు పిచ్చిల్లు	అ	నిష్పీడనేన రసోద్గమే	పిసుకఁగ రసము బైటికివచ్చుట
పిచ్చలించు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
పించమణంచు	స	మారణే	చంపుట
		గర్వప్రతీఘాతేచ	గర్వముపోఁగొట్టుట
పిడు	స	వస్త్రాదినిష్పీడనే	వస్త్రాదులనిష్పీడనము చేయుట
పిండు	స	రసక్షారణే	రసము స్రవింపఁజేయుట
పితుకు పిదుకు	స	దోహనే	దోహనముసేయుట
ప్రిదిలు	అ	గ్రంథివిస్రంసే	ముడివీడిపోవుట
పిరిగొను	స	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట
పిలు	స	ఆహ్వానే	ఆహ్వానముసేయుట
పిసుకు	స	ముష్టిమర్దనే	పిడికిటమర్దించుట
పీకు	స	ఉత్పాటనే	పెల్లగించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పీకులాడు	స	ముహురాకర్షణే	వేమాఱులాగుట
పీచమణఁచు	స	మారణే	చంపుట
		గర్వప్రతిఘాతేచ	గర్వముపోఁగొట్టుట
పీలు పీల్చు	స	రసాకర్షణే	రసమునాకర్షించుట
పుక్కిలించు	స	జలేనముఖాంతశ్శోధనే	నీళ్లచేతఁ బుక్కిలిశోధించుట
పుచ్	అ	జంతుదూషితే	కాయ మొదలైనవి జంతువులచేతఁ జెడిపోవుట
		ప్రస్థాపనే	అంపించుట
		నియోజనేచ	నియోగించుట
పుచ్చుకొను	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		పానే	త్రాగుట
		భక్షణేచ	భక్షించుట
పుట్టు	అ	జననే	జనించుట
పుడుకు	స	దానే	ఇచ్చుట
పుణుకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
		అపర్యాప్తదానే	చాలకుండనిచ్చుట
		పంచభిరంగుళీభిర్గ్రహణేచ	అయిదువ్రేళ్లతోఁబుచ్చుకొనుట
పుణకరించు	స	అపర్యాప్తదానే	చాలకుండనిచ్చుట
		ముమూర్షోర్హస్తచేష్టాయాంచ	చావఁబోవువాఁడు చేతులు పుణకరింతలు వెట్టుట
పుత్తెంచు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
పుయిలోడు	అ	దాక్షిణ్యే	దాక్షిణ్యపడుట
పురణించు	స	తిరస్కారే	తిరస్కరించుట
పురికొను	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
పుఁదివిచ్	అ	పరాగతౌ	వెనుకఁదీయుట
		విశ్లేషేచ	విడిపోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పులకరించు	అ	జ్వరే	జ్వరించుట
పులుము	స	క్షాళనే	క్షాళనముసేయుట
పులియు	అ	ఆమ్లీభావే	ఆమ్లమవుట
పుల్లవడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టితుండవుట
పూ	అ	పుష్పోత్పత్తౌ	పుష్పించుట
పూడు	అ	ఖాతాపిరోహే	గొయ్యి మొదలైనవి పూడిపోవుట
పూను	స	కార్యోద్యమనే	ఉద్యుక్తుండౌట
		వహనేచ	వహించుట
పూన్చు	స	ఉద్యోజనే	ఉద్యోగింపఁజేయుట
		ధారణేచ	ధరించుట
పూయు	స	రూషణే	రూషణముసేయుట
పెకలు	అ	మూలోద్గమే	పెల్లగిలుట
పెచ్చుపెరుఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
పెంచు	స	వర్ధనే	వృద్ధిపొందించుట
పెట్టు	స	నిధానే	ఉంచుట
		పరివేషణేచ	వడ్డించుట
పెట్లు	అ	స్ఫోటే	స్ఫుటితమగుట
పెనఁగు పెనుగు పెనఁగులాడు పెనుగులాడు పెనుగొను పెనయు	అ స	అన్యోన్యవేష్టనే	అన్యోన్యముచుట్టుకొనుట
పెనఁచు పెనుచు	స	శుల్బకరణే	పేనుట
		వర్ధనేచ	వృద్ధిపొందించుట
పెంపఱు	అ	క్షయే	క్షయించు
పెంపారు	అ	వృద్ధిప్రాప్తౌ	వృద్ధిపొందుట
పెరుఁగు	అ	వృద్ధౌ	వర్ధిల్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పెలుగు	స	శల్యకస్యదేహ విధూననే	ఏదుపందిమొదలు విదిలించుట
పెలుకు పెల్లగించు పెళ్లగించు	స	మూలోత్పాటనే	పెకలించుట
పెల్లగిలు పెళ్లగిలు	అ	మూలోద్గమే	పెకలుట
పేటాడు	అ	అతిసంచారే	మిక్కిలిసంచరించుట
పేడు పేను	స	శుల్బకరణే	త్రాడుపెనఁచుట
పేర్కొను పేరుకొను	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
		నామ్నాహ్వానే	పేరుపెట్టి పిలుచుట
	అ	ఘనీభావేచ	ఘనీభవించుట
పేరుచు పేర్చు	స	ఉపర్యుపరిసంధానే	ఒకదానిమీఁదనొకటియుంచుట
		విజృంభణేచ	విజృంభించుట
పేరు పేఱు	స	ఘనీభావే	ఘనీభవించుట
ప్రేరేపించు ప్రేఁచు	స	ప్రేరణాయాం	ప్రేరణసేయుట
ప్రేలు	స	వృథాబహుజల్పనే	వ్యర్థముగా తఱుచు మాటలాడుట
పేలు	అ	ఘర్మవిస్ఫోటే	చెమటకాయలు లేచుట
పైకొను	అ	ఉపర్యాగమనే	మీఁదికివచ్చుట
పొక్కు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖించుట
		ఊష్మణోచ్ఛూనేచ	వేఁడిచేత బొబ్బపోవుట
పొంగు	అ	ఉద్వేల్లనే	ఉబుకుట
పొగడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
పొగయు పొగియు	అ	ధూమోత్పత్తౌ	పొగగలిగినదవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పొగమారు	అ	ధూమమాలిన్యే	పొగచేతమలినమవుట
పొగలు	అ	పరితాపే	పరితపించుట
పొంచు	స	నిలీయనిరీక్షణే	దాఁగి నిరీక్షించుట
పొటకరించు పొటమరించు	అ	వ్రణాదీనామావిర్భావే	వ్రణాదులావిర్భవించుట
పొట్లు	అ	కుంకుమాదీనాం వర్ణవైకల్యే	కుంకుమ మొదలైనవి వర్ణవికలమవుట
పొడుగు	అ	దీర్ఘీభావే	దీర్ఘమవుట
పొడు	స	వేధనే	గ్రుచ్చుట
	స	మారణే	చంపుట
	అ	ఉదయేచ	ఉదయించుట-చుక్కపొడిచెనని
పొడము	అ	ఉత్పత్తౌ	పుట్టుట
పొడకట్టు	అ	స్ఫూర్తౌ	స్ఫురించుట
పొడగను పొడగాంచు	స	ప్రథమదర్శనే	మొదటఁజూచుట
పొడసూపు	అ	ప్రథమదృష్టే	మొదటనగపడుట
పొందు	స	ప్రాప్తౌ	చెందుట
పొదలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
పొదుగు పొదువు	స	ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
		అంతఃప్రవేశ్యాచ్ఛాదనేచ	లోఁగాఁబ్రవేశింపఁజేసికప్పుట
పొనరు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
	స	దానేచ	ఇచ్చుట
పొరయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
పొరవోవు	అ	పీతజలాదీనాం నాడ్యంతరప్రవేశే	త్రాగిననీళ్లు మొదలైనవి నాడ్యంతరములోఁబ్రవేశించుట
పొరివోవు	అ	మృతౌ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
పొరిగొను పొరిమార్చు పొరివుచ్	స	మారణే	చంపుట
పొరలు పొర్లు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	లుఠితమవుట
పొర్లుకాడు	అ	ముహుః పర్యుల్లుంఠనే	వేమాఱుపొర్లుట
పొఱుటు			
పొలయు	అ	అభిముఖాగమనే	అభిముఖముగావచ్చుట
పొలియు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
పొలుచు పొలిచు	అ	శోభాయాం సంచారేచ	శోభించుట సంచరించుట
పొలివోవు	అ	కించిద్భంగే	కించిద్భంగమవుట
పొలుపు			బట్టమొదలైనవి మట్టిమొదలైనవానిలోఁ బొర్లించుట మందుడుంట మొదలైనవి చేలపిండి మొదలైనవానిలోఁ బొర్లించుట
పొసుకు పొసఁగు	అ	సంభవే	సంభవించుట
పోకాఱ్చు పోఁగొట్టు	స	వ్యపనాశనే	పోఁజేయుట
ప్రో	స	పాలనే	పాలించుట
పోచు పోజు	స	వల్కలవిపాటనే	నారచీల్చుట
పోట్లాడు	అ	కలహే	కలహించుట
పోటాడ్గు	అ	రణోద్యోగే	యుద్ధోద్యుక్తుండవుట
పోయు	స	ఆవర్జనే	నీళ్లుమొదలైనవానిని గ్రుమ్మరించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పోరు పోరాడు	స	కలహే	కలహించుట
పోరచు	స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తినియాచించుట
పోలు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
	స	అనుకరణేచ	అనుకరించుట
పోవు	అ	గమనే	ఏగుట

బ

బడలు బడలుపడు	అ	శ్రాంతౌ	అలయుట
బడియు	స	దృష్టిదోషవారణాయహరిద్రాజలాదీనాం పురుషోపరిభ్రామణే	దిగఁదుడుచుట
బతిమాలు	స	దైన్యయాచనే	దైన్యముగయాచించుట
బ్రతుకు బతుకు బ్రదుకు	అ	జీవనే	జీవించుట
బదిలించు బదలాయించు గ్రా	స	ప్రతినిధికరణే	బదులువైచుట
బద్ధకించు	అ	అలసతాయాం	అలసుఁడవుట
		మూత్రపురీషనిరోధేచ	బద్ధకోష్ఠియగుట
బమ్మరిల్లు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
బ్రమయు బ్రమియు	స	భ్రమే	భ్రమించుట
బరుకు	స	నఖపాటనే	గోళ్లతో గీయుట
బలియు	అ	పీనతాయాం	లావవుట
బాదు	స	తాడనే	కొట్టుట
బారిసమరు	స	మారణే	చంపుట
బిగియు	అ	దార్ఢ్యే	దృఢమవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
బ్రిదిలు	అ	విస్రంసే	వదులుట
బిద్దు	అ	జలస్రావే	నీళ్లుకాఱుట
బిలుకుమార్చు	స	మారణే	చంపుట
బిలుకుఱు	అ	శ్వాసపారవశ్యే	ఊపిరి త్రిప్పుకోలేకపోవుట
బీజారు	స		ధాన్యము గడ్డి మొదలైనవి పైపైకి కుప్పచేయుట
బ్రుంగు	అ	మజ్జనే	మునుఁగుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
బుగులుకొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
బుజ్జగించు	స	సాంత్వనే	సాంత్వనసేయుట
బురణించు	స	తిరస్కారే	తిరస్కరించుట
బుసకొట్టు	అ	కోపశ్వాసే	కోపముచేత నిట్టూర్పువిడుచుట
బుసిపోవు	అ	ఈషద్భంగే	ఈషద్భంగమవుట
బెగడాయించు గ్రా	అ	విరోధే	విరోధించుట
బెట్టించు	స	నిరసనే	చిమ్ముట
బెడియు / బెడాయించు	అ	కార్యవైకల్యే	కార్యవైకల్యమవుట
బెణకు / బెణుకు	అ	అస్థ్యాదీనాంస్థానతశ్చలనే	ఎముక మొదలైనవి స్థానమువల్లఁ జలించుట
బెదరు / బెదురు	అ	ఆకస్మికభయే	ఆకస్మికముగ- భయపడుట
బెరయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
బెల్లించు / బేలించు	స	సాంత్వనే	సాంత్వనసేయుట
బొక్కు / బొక్కలాడు / బొక్కులాడు గ్రా	స	ముఖమాపూర్యచర్వణే	నోటినిండఁ బోసికొని నమలుట
బొంకు	స	అపలాపే	అపలపించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
బొబ్బరించు	అ	ఉత్క్రోశే	గట్టిగా నఱచుట
బొల్లు	స	అసత్యభాషణే	అబద్ధపుమాటలాడుట
బ్రో	స	పాలనే	పాలించుట
బోంచేయు గ్రా	స	భోజనే	భుజించుట
బోరగిలు	అ	అవపత్యాశయనే	బోర్లపండుకొనుట
బోర్లించు	స	కుంభాదీనామవపాతనే	కుండ మొదలైనవానిని దలక్రిందుగాఁ జేయుట

మ

మ్రగ్గు, మగ్గు	అ	పరిపాకవిశేషే	పండు మొదలైనవి పరువుతగిలి పండునఁ బడిపోవుట
		న్యూనతాయాం	తగ్గిపోవుట
		పాకదూషితేచ	మిక్కిలి ఉడికినందునఁ జిమిడిపోవుట
మగుడు	అ	పర్యావృత్తౌ	మఱలుట
మట్టు	స	పాదఘాతే	కాళ్ళతోఁ ద్రొక్కుట
మట్టగించు	స	అనురూపఖండనే	సరిగా ఖండించుట
మట్టుపడు	అ	రోగాదినివృత్తౌ	రోగాదులు నివర్తించుట
మట్టుపఱచు	స	పర్ణాదీనాం సమవక్లృప్తౌ	ఆకులు మొదలైనవానిని సరిగా నేర్పఱచుట
		అనురూపఖండనేచ	సరిగా ఖండించుట
మండు	అ	ప్రజ్వలనే	ప్రజ్వలించుట
మండిపడు	అ	అతిక్రోధే	మిక్కిలి క్రుద్ధుండవుట
మడు	స	ఆకుంచనభేదే	మడతపెట్టుట
మడియు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
మడఁగు, మణఁగు	అ	వినమనే	కత్తిమొన మొదలైనవి వంగుట
మందలించు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
మదాళించు	అ	సస్యాదీనామఫల వృద్ధౌ	పైరు మొదలైనది వ్యర్థముగా బలియుట
మ్రందు	స అ	దాహే	దహించుట
మద్దటిల్లు / మద్దటిలు	అ	ఆతపాదిశాంతౌ	ఎండమొదలైనది శమించుట
మను / మన్ను	అ	జీవనే	బ్రతుకుట
మన్నించు	స	బహుమతౌ	మన్ననసేయుట
		అపరాధసహనేచ	తప్పుసహించుట
మన్నిగొను	స	మారణే	చంపుట
మప్పు	స	అభ్యాసనే	అలవఱుచుట
మరఁగు / మరుగు	స	వాసనయాసక్తౌ	వాసనచేత నాసక్తుండవుట
మరలు / మఱలు	అ	పర్యావృత్తౌ	మళ్ళుట
మఱఁగు / మఱుగు	అ	తప్తతాయాం	కాఁగుట
మఱ / మఱు	స	విస్మృతౌ	విస్మృతిపొందుట
మఱుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మలఁగు	అ	స్వయంవేష్టనే	చాఁప మొదలైనదిచుట్టుకొనుట
		పర్యావృత్తౌచ	మళ్ళుట
మాఁగు	అ	దీపనిర్వాణే	దీపము చల్లారుట
మల / మలు	స	పాషాణతక్షణే	రాయిచెక్కుట
		తండులాదిషుకోష్ఠాదిపృథక్కరణేచ	బియ్యము మొదలైనవానిని జేఁటలోఁ బోసికొని మంటిగడ్డలు మొదలైనవానిని విడఁజేయుట
మల్లాడు	అ	అన్యోన్యవేష్టనే	పెనఁగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
మల్లచఱి మల్లచఱుచు మల్లచఱు	స	భుజాద్యాస్ఫాలనే	భుజాద్యాస్ఫాలనము సేయుట
మళ్లు	అ	పర్యావృత్తౌ	మరలుట
మళ్ళఁబడు	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
మళ్ళఁదోలు	స	పశ్వాదిపర్యావర్తనే	పశ్వాదులఁ దిరుగఁదోలుట
		తృణకాష్ఠాదివృద్ధ యేక్షేత్రస్యపశ్వా దిభ్యోరక్షణేచ	తృణకాష్ఠాదులు వృద్ధిపొందుట నై క్షేత్రమునుబశ్వాదులవల న రక్షించుట
మసఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
మసలు మసులు	అ	జలమదనే	నీళ్లుపొంగునట్లు కాఁగుట
		ఆలస్యే	ఆలస్యము సేయుట
		మదపారవశ్యే	మదముచేతఁ బరవశుఁడవుట
		సంచారేచ	సంచరించుట
మాఁగు	అ	ఫలాదిపరిపాకే	ఫలాదులు పరిపక్వమవుట
మాటు	స	గోపనే	దాఁచుట
మాటుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మాట్లాడు గ్రా	స	భాషణే	భాషించుట
మాడు	అ	విదాహే	అన్నాదులు దగ్ధమవుట
మాను	అ	పరిహారే	పరిహరించుట
		వ్రణాదిశాంతౌచ	కురుపు మొదలైనది శమించుట
మానుకొను	స	బుద్ధిపూర్వత్యాగే	బుద్ధిపూర్వముగ విడుచుట
మ్రాన్పడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
మాయు	అ	మలినీభావే	మలినమవుట
		నాశేచ	నశించుట
మారుమసలు మారుమసులు	అ	ప్రతివాదే	ప్రతివాదించుట
మారుపడు	అ	వ్యత్యాసే	వ్యత్యాసమవుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మాద్చు మాడ్చు	స	మారణే	చంపుట
మాఱు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
మాఱుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మాఱుకొను	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
మాలు	స	త్యాగే	త్యజించుట-సిగ్గుమాలెనని
మాలుగు	అ	అలసతాయాం	అలసుండవుట
మ్రింగు మింగు	స	కబళనే	కబళించుట
మిగులు	అ	శేషే	శేషించుట
మించు	స	అతిశాయనే	అతిశయించుట
మిటకరించు	అ	అప్రతిపత్త్యాతూష్ణీమవస్థానే	ఏమియుందోఁపక యూరకయుండుట
మిటారించు	అ	శృంగారవికారే	కులుకుట
మిటమిటలాడు	అ	పునఃపునరుత్పతనే	మాటిమాటికి నెగయుట
మిట్టు మిట్టిపడు మిడియు మిడిసిపడు	అ	హఠాదుత్పతనే	ప్రసభముగా నెగయుట
మిడుకు	అ	వ్యసనే	వ్యసనపడుట
మిడు	స	ద్రవద్రవ్యస్య ఈషత్పరివేషణే	నెయ్యి మొదలైనదానిఁ గొంచెముగా వడ్డించుట
మిణకరించు	అ	అప్రతిపత్త్యాతూష్ణీమవస్థానే	ఏమియుఁ దోఁపక యూరక యుండుట
మినమినలాడు మిలమిలలాడు మిసమిసలాడు	అ	మసృణకాంతౌ	మెఱుఁగు కాంతి గలదవుట
మీటు	స	నిరసనే	చిమ్ముట
		వీణాగుణవాదనే చ	వీణతంతులవాయించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మీఱు	స	అతిక్రమణే	అతిక్రమించుట
ముక్కు	అ	శ్వాసాధఃప్రాపణే	ఊపిరి క్రిందికిఁబోఁ జేయుట
		ధాన్యాదిషు ప్రాచీనతాదోషేచ	ధాన్యాదులు ప్రాఁతగిలి చెడిపోవుట
ముగ్గు	అ	ధాన్యాదిషు ప్రాచీనతాదోషే	ధాన్యాదులు ప్రాఁతగిలి చెడిపోవుట
ముగియు	అ	సమాప్తౌ	సమాప్తమగుట
ముచ్చిలు ముచ్చిలించు	స	స్తేయే	దొంగిలించుట
ముంచుకొను	స	ఆవరణే	ఆవరించుట
		ఉంభనేచ	బావి మొదలైన వానిలోఁ బాత్రను నీళ్ళతోఁ బూరించుట
ముట్టు	స	స్పర్శే	తాఁకుట
		అవరోధనే	ముట్టడివేయుట
		పరప్రేషితార్థలాభేచ	ఒకఁడు పంపిన సొమ్ము లబ్ధమవుట
ముట్టించు	స	స్పర్శే	స్పృశింపఁజేయుట
		వహ్నిసంయోజనేచ	నిప్పు తగిలించుట
ముడు	స	గ్రంధికరణే	ముడివేయుట
		ఆకుంచనే	ఆకుంచనము సేయుట
		పుష్పాదిధారణేచ	పూలు మొదలైన వానిని ధరించుట
ముండమోయు	అ	వైధవ్యప్రాప్తౌ	వైధవ్యమును బొందుట
ముడుఁగు ముణుఁగు	అ	మజ్జనే	మగ్నుండవుట
ముణుచు	స	ఆకుంచనే	ఆకుంచనముసేయుట
ముదియు	అ	జడపశ్వాదీనాం స్థవిరీభావే	చెట్లు, ఆవు మొదలైనవి ముదిమి పొందుట
ముదురు	అ	వృక్షాదీనాం స్థవిరీభావే	చెట్లు మొదలైనవి ముదిమిపొందుట
ముదలకించు	స	జ్ఞాపనే	ఎచ్చరించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మునుఁగు	అ	మజ్జనే	మగ్నుండవుట
మునుకొను	అ	ప్రథమభావే	ముందుమించుట
ముమ్మడించు	అ	త్రిగుణీభావే	త్రిగుణమవుట
	స	త్రిగుణీకరణేచ	త్రిగుణము సేయుట
ముఱగు	అ	ద్రవశైథిల్యే	క్రుళ్ళిపోవుట
ముఱముఱలాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారముగానుండుట
మురియు	అ	శృంగార చేష్టాయాం	కులుకుట
ముఱియు	స	శకలీకరణే	తునియలు సేయుట
ముసరు ముసురు మూఁగు	స	పరివేష్టనే	అంతటఁ జుట్టుకొనుట
ముసించు	అ	బుద్ధిమోహే	బుద్ధి మోసపోవుట
మూచ్చూచు (గ్రా)	స	ఆఘ్రాణే	ఆఘ్రాణించుట
మూడు	అ	అంతకాలప్రాప్తౌ	అంతకాలము ప్రాప్తమౌట
మూదలించు	స	జ్ఞాపనే	ఎచ్చరించుట
మూయు	స	పిధానే	మూఁతవేయుట
మూర్కొను	స	ఆఘ్రాణే	ఆఘ్రాణించుట
మూలుగు	అ	కుంథనే	కుంథనము సేయుట
మెక్కు	స	భక్షణే	భక్షించుట
మెచ్చు	స	శ్లాఘాయాం	శ్లాఘించుట
మెట్టు	స	పాదఘాతే	కాళ్ళతోఁ ద్రొక్కుట
మెత్తు	స	సాంద్రలేపనే	దట్టముగ లేపనము సేయుట
మెదుగు	అ	అవఘాతేన నిస్తుషీభావే	వడ్లు దంగి పొట్టువిడుట
		మృదితేచ	మర్దించుటచేత మెత్తనవుట
మెదలు మెదులు	అ	చలనే	చలించుట
		దర్శనవిషయేచ	అగపడుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మొఱుకొను	స	హస్తావలంబనే	చేపట్టుట
మొరమొరలాడు	అ	మనోన్యూనతాయాం	మనస్సునఁ దక్కువగానుండుట
మెఱయు మెఱియు	అ	అతిప్రకాశే	మిక్కిలి ప్రకాశించుట
మెలఁగు మెలుగు	అ	అన్యోన్యమేళనే ఉపాయేన ప్రవృత్తౌచ	అన్యోన్యము కలియుట ఉపాయముగఁ బ్రవర్తించుట
మెసఁగు మెసవు	స	భక్షణే	భక్షించుట
మేకొను	స	హస్తావలంబనే	చేపట్టుట
మేయు	స	పశ్వాదిభక్షణే	పశ్వాదులు-భక్షించుట
మేలుకొను మేల్కొను	అ	నిద్రాప్రబోధే	నిద్రవిడిచి లేచుట
మేల్లను	అ	ప్రమాదత్యాగే	ప్రమాదమును విడుచుట
మేళవించు	స	సయూథ్యకరణే	జతచేయుట
మైకొను	అ	సమ్మతౌ	సమ్మతించుట
మైగిఱుపు	అ	అంగభంగే	ఒడలువిఱుచుకొనుట
మ్రొక్కు మొక్కు	స	నమస్కారే	నమస్కరించుట
మ్రొక్కుకొను మొక్కుకొను	స	దేవప్రార్థనాయాం	తాఁగోరిన పనియైన దేవునికి పలానిపని చేయుదునని ప్రార్థించుట
మొక్కపోవు	అ	అశ్రిభంగే	కొనవిఱిగిసదగుట
మ్రొగ్గు మొగ్గు	అ	భారాదేకతో వినమనే కార్యోద్యమేచ	బరువుచేత నొకతట్టుగా వంగుట పూనుట
మొగుచు మొగుడ్చు	స	ముకుళీకరణే	ముకుళించుట
మొట్టు	స	పర్యస్తాంగుళిపర్వప్రహారే	వ్రేళ్ల వెలికణుపునఁ గొట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మొత్తు	స	ముఖప్రహారే	ముఖమునఁగొట్టుట
మొనయు	అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
మొనదేలు	అ	కార్యప్రథమప్రవృత్తౌ	పనియందుదండటిలోను ముందఱఁబ్రవర్తించుట
		వ్రణపరిపాకేచ	కురుపుమొనగట్టుట
మొరయు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మొఱుగు	అ	శ్వరవే	కుక్కగూయుట
మొఱఁగు	అ	శ్వరవే	కుక్కగూయుట
		అదృశ్యతాయాంచ	అగపడకయుండుట
మొఱలాడు, మొఱమొఱలాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారమునొందుట
మొలచు	అ	ప్రరోహణే	అంకురించుట
మోకరిల్లు, మోకరించు, మోకాలించు	అ	జాన్వాకుంచనేనోపవేశనే	మోఁకాళ్లు ముణిచికూర్చుండుట
మ్రోగు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మో	స	భారవహనే	బరువువహించుట
మోటుకొను	అ	కార్యోద్యమే	పనికిఁబూనుట
మోటించు	స	కార్యోద్యోజనే	కార్యోద్యుక్తునిఁజేయుట
		కలహసన్నాహనేచ	కలహసన్నద్ధునింజేయుట
మోటుపాఱు	అ	నిష్పల్లవీభావే	చిగుళ్ళులేనిదవుట
		జడతాయాంచ	జడమవుట
మోత్రించు గ్రా	స	భగ్నస్తంభాదీనాం దార్వాదిభిరవష్టంభే	విఱిగిన గుంజ మొదలగువానిని కొయ్య మొదలైనవానిచేత నిలువఁబెట్టుట
మోటుపడు, మోడుపడు, మోడుచెఱు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుఁడవుట
మోదు	స	ప్రహారే	కొట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మోదుకట్టు	అ	రక్తబంధే	రక్తముకట్టుకొనుట
మోపు	స	భారారోపణే	ఒకనిమీఁదబరువుద్రోయుట
మోపెట్టు	స	ధనుషిగుణారోపణే	వింటనల్లెయెక్కుపెట్టుట
మోయు	స	వహనే	వహించుట
		వైధవ్యప్రాప్తౌచ	వైధవ్యమునుబొందుట
మ్రోయు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మోసపోవు	అ	వంచనాపరిజ్ఞానాభావే	వంచనఁదెలిసికొనలేకపోవుట
మోహరించు	అ	రణోద్యోగే	రణోద్యోగముసేయుట

ర

రక్కరించు	స	రక్షణే	రక్షించుట
రక్కు	స	పక్షతోదనే	గోళ్ళతోగిచ్చుట
రక్కొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
రప్పించు	స	ఆకర్షణే	ఆకర్షించుట
రవులు	అ	దాహే	కాలుట
రవులుకొను	అ	దాహారంభే	కాలమొదలుపెట్టుట
రవాళించు	అ	వృథోద్ఘోషే	వ్యర్థముగనుద్ఘోషించుట
రహించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
రాచు	స	ఘర్షణే	ఘర్షణముసేయుట
		లేపనేచ	లేపనముసేయుట
రాఁజు	అ	ధూమోత్పత్తౌ	పొగయుట
రాణించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
రాపాడు	స	దోషానారోప్యగణనే	దోషములారోపించి లెక్కవెట్టుట
రాఁబట్టు	స	ధనాదేరుద్గ్రహణే	రావలసిన ధనాదులను రాఁజేయుట
రాయు గ్రా	స	ఘర్షణే	ఘర్షణముసేయుట
		లేఖనేచ	వ్రాయుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
రాలు	స	దంతఫలాదీనాంపతనే	దంతములు ఫలములు మొదలైనవి పడుట
రావించు	స	ఆకర్షణే	ఆకర్షించుట
రిత్తవోవు	అ	వైయర్థ్యే	వ్యర్థమవుట
గుంజు	స	నాసయాకర్షణే	ముక్కునను ఆకర్షించుట
రుద్దు	స	సమ్యగ్ఘర్షణద్రవ్యలేపనే	తలను చమురు రుద్దుట- ఒడలు రుద్దెనని
రుబ్బు	స	ద్రవపిష్టాదిపేషణే	ద్రవమైనపిండి మొదలైనదానిం బేషణముసేయుట
రూపాణించు గ్రా	స	నిరూపణే	నిరూపించుట
రెచ్చ్	అ	గవాదీనాంమదే	గవాదులు మదించుట
రెట్టించు	స	ద్విగుణీకరణే	ద్విగుణముసేయుట
	అ	ద్విగుణీభావే	ద్విగుణమవుట
	స	పర్యనుయోగేచ	మాటకెదిరించుట
రెమ్ము	స	ఆచ్ఛేదనే	ఒడిసి తీసికొనుట
రేకెత్తు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధిపొందుట
రేఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
రోఁజు	అ	అత్యుచ్ఛ్వాసే	మిక్కిలినిట్టూర్పులువిడుచుట
రోయు	స	నిర్వేదే	విసుగుట

ఱ

ఱక్కొను	అ	పక్షశాఖోత్పత్తౌ	ప్రక్కకొమ్ములుపెట్టుట
ఱంపిల్లు	అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగానేడ్చుట
		వృధాజల్పనేచ	వ్యర్థపుమాటలాడుట
ఱవఱవలాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారమునొందుట
ఱిచ్చవడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
ఱువ్వు / ఱివ్వు	స	దూరక్షేపే	దూరముగఁబడునట్లువేయుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
ఱెక్కొను		అ	పక్షశాఖోత్పత్తౌ	ప్రక్కకొమ్మలుపెట్టుట
ఱొప్పు		స	హుంకారే	హుంకారముసేయుట
			శీఘ్రప్రాజనే	శీఘ్రముగాఁదోలుట
			ప్రహారేచ	కొట్టుట
ఱోయు		స	మార్గణే	వెదకుట
			నిర్వేదేచ	విసుగుట
ఱోలు		అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగా నేడ్చుట

ల

లాగు		స	కర్షణే	ఈడ్చుట
లాఁచు		స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
లాయు		అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
లావఱు		అ	బలహానౌ	బలముతగ్గుట
లుటాయించు	గ్రా	స	బలాదపహారే	కొల్లపెట్టుట
లెక్కించు		స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
లే		అ	ఉత్థానే	ఉత్థితుండవుట
లొగ్గు లొంగు		అ	నమ్రత్వే	నమ్రుఁడవుట
లొట్టవేయు		స	అసత్యకరణే	అబద్ధముసెప్పుట
		అ	ఆస్వాదనే జిహ్వాశబ్దేచ	చప్పరించునపుడు నాలుకతో ధ్వనిసేయుట
లొడుపు లొడపెట్టు		స	లోడనే	కలియఁబెట్టుట
లొడుపుకొను		స	పరధనస్య స్వయంసర్వగ్రహణే	ఒకనిసొమ్ము దానంతయుఁ దీసికొనుట
లొడాయించు	గ్రా	స	వృథోచ్చైర్బహుభాషణే	వ్యర్థముగా-గట్టిగా-నిండుగా మాటలాడుట
ళోళ్ళు	గ్రా	అ	శ్వరవే	కుక్కకూయుట
ళోఁగు		అ	పరాగతౌ	వెనుకదీయుట

ధాతువు.			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
లోటు	గ్రా	స	గృహేసర్వకార్యకరణే	ఇంటిలోనన్ని పనులుసేయుట
లోడు		స	లోడనే	లోడపెట్టుట

వ

వ్రక్కలించు		స	విదళనే	బద్దలుసేయుట
వగ	}	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖపడుట
వగు			ఆలోచనే	ఆలోచించుట
			మనోదుఃఖాభినయేచ	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
వగియు	గ్రా	అ	మనోదుఃఖాభినయే	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
వగలాడు		అ	మనోదుఃఖాభినయే	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
			శృంగారచేష్టాయాంచ	కులుకుట
వగదెగు		అ	వివాదనిష్కర్షే	వ్యాజ్యముదీఱుట
			సమాప్తౌచ	సమాప్తమౌట
వగిరించు		అ	వంచనయాజల్పనే	వంచనపుమాటలాడుట
			శునామత్యుచ్ఛ్వాసేచ	కుక్కరోఁజుట
వంగు		అ	నతౌ	నమ్రమవుట
వంచు		స	నమనే	వంగఁజేయుట
			పాత్రానమనేనజలస్రావణేచ	పాత్రమువంచి నీళ్లు స్రవింపఁజేయుట
వంచివేయు		స	పాత్రానమనేన నిశ్శేషజలస్రావణే	పాత్రమువంచి నిశ్శేషముగా నీళ్ళు స్రవింపఁజేయుట
వచ్		అ	ఆగమనే	చనుదెంచుట
వ్రచ్		స	విదళనే	బద్దలుసేయుట
వంచోడించు	గ్రా	స	దాక్షిణ్యేనదర్శనే	దాక్షిణ్యముచేతఁజూచుట
వట్టు		అ	జలశోషణే	నీళ్ళుశోషించుట
వట్రిల్లు		అ	శోభాయాం	శోభించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వట్రపెట్టు	స	లక్ష్యీకరణే	లక్ష్యముసేయుట
వటించు	అ	దేహకార్శ్యే	దేహము కృశించుట
వండు	స	పచనే	పాకముసేయుట
వడ్డించు	స	పరివేషణే	అన్నాదులు భోజనార్థముగా విస్తరిలోఁబెట్టుట
వడలు	అ	పుష్పాదీనాంమ్లానౌ	పుష్పాదు వాడుట
వడియు	అ	స్రావే	స్రవించుట
		నిశ్శేషీభవనే	నిశ్శేషమవుట
		బలాద్గ్రహణేచ గ్రా	బలాత్కారముగా గ్రహించుట
వడివేయు	స	ప్రతివేష్టనే	మెలివేయుట
వడుకు	స	తంతునిర్మాణే	దారమునిర్మించుట
		ఉపాలంభేచ	తిట్టుట గ్రా
వడఁకు వణఁకు వణుకు	అ	కంపే	కంపించుట
వంతవేయు	అ	లిప్సయాదృష్టిపాతే	లభి. పవలయుననికన్ను వేయుట
వందు వందురు	అ	చింతాయాం	చింతపడుట
వదరు వదురు	స	వృథాజల్పనే	వ్యర్థపుమాటలాడుట
వదలు వదులు	అ	విశ్లేషే.	విడిపోవుట
		గ్రంథేరుచ్ఛ్వసనే	ముడివిడుట
	స	వినాభావేచ	విడిచిపెట్టుట
వదవదలాడు	అ	శీతాభిశయాత్కంపనే	చలితాళలేక వణఁకుట
వనరు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖపడుట
వ్రయ్యు	అ	విదళనే	బద్దలవుట
వరియు గ్రా	స	శాణోల్లేఖనే	సానపెట్టుట
వరగలించు వరలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వలయు	స	ఇచ్ఛాయాం	ఇచ్ఛయించుట
వల్లించు	స	విద్యామ్రేడనే	రువ్వులువేయుట
వల	స	అనురాగే	మోహించుట
		పరిమళేచ	పరిమళించుట
వలు గ్రా	స	అనురాగే	మోహించుట
వలగొను	స	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట
వలిగొను	అ	శీతాభుతాయాం	చలిగొనుట
వలవలలాడు	అ	రోదనే	ఏడ్చుట
వాక్రుచ్	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
వాకరించు	అ	వమనోద్యమనే	కక్కనుద్యుక్తుండవుట
వాఁగు	అ	శబ్దే	శబ్దించుట
వాచారు	అ-స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తిగా యాచించుట
వాచు	అ	శ్వయథౌ	ఉబ్బుట
		అతికాంక్షాయాంచ	మిక్కిలి కాంక్షించుట
వాఁచు	స	వాదనే	వాయించుట
వాంచు	స	నమనే	వంచుట
వాచర	స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తిగా యాచించుట
వాడు	అ	పుష్పాదీనాంమ్లానౌ	పుష్పాదులువడలుట
	స	కార్యోపయోజనే	పనికుపయోగింపఁజేయుట
		వ్యవహారేచ	వ్యవహరించుట
వాడ్పు	స	అగ్నౌపర్ణాదితాపనే	నిప్పుమీఁద నాకులు మొదలైన వానిని దపింపఁజేయుట
వాను	స	సృష్టౌ	సృజించుట
వాపోవు	అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగానేడ్చుట
		వృథాజల్పనేచ	వ్యర్థపుమాటలాడుట
వ్రాయు	స	లేఖనే	లిఖించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వారు	స	సమూహనే	కుప్పచేయుట
		తాళపత్రాదిషుఛురికయాకతువిదారణే	తాటాకు మొదలైన వానియందు సురియచేతఁ బ్రక్కలుచీల్చుట
	అ	తృణపుంజాదావకుసమీకరణే	గడ్డిమోపు మొదలైనవానియందుఁ బ్రక్కలుచక్కఁజేయుట
		జలోచ్ఛోషణేనపాకే చ	వార్పుగాఁబక్వమవుట-వడిబియ్యము వారెనని
వారుకొను	స	సమూహ్యగ్రహణే	కుప్పచేసి యెత్తికొనిపోవుట
వారు } వార్చు	స	జలోచ్ఛోషణేనపచనే	జలము మిగులునట్లు పాకముసేయుట-వడిబియ్యము వార్చెనని
		జలస్రావణే	నీళ్ళుస్రవింపఁజేయుట
		సంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానే	సంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానముసేయుట
		ప్రతీక్షణేచ	కనిపెట్టుట
వారడు	స	విరామే	చాలించుట
వాలుచు			
వాలు	అ	ఆనతౌ	వంగుట
		ఉపరిదేశాదాగత్యావస్థానేచ	మీఁదినుండివచ్చినిలుచుట-పక్షిచెట్టుమీఁదవాలెనని
వాలాడు } వాలలాడు	గ్రా అ	జలక్రీడాయాం	ఓలలాడుట
విక్కు	అ	అంగభంగే	ఒడలువిఱుచుకొనుట
		హిక్కాయాంచ-గ్రా-	ఎక్కిలిపొందుట
వింగడించు	స	విభాగే	విభజించు
విచ్	అ	విస్రంసే	వీడుట
	స	విస్రంసనేచ	వీడఁజేయుట
విచ్చేయు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
విడు } విడిపోవు	అ	స్వతోవిశ్లేషే	తనకుఁదానె విడిపోవుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
విడు / విడిచిపెట్టు	స	త్యాగే, మోచనేచ	త్యజించుట
విడియు	అ	వాసే	వసించుట
		సేనావతరణేచ	సేనదిగుట
విఘుగు	అ	వికాసే	వికసించుట
విత్తు	స	బీజావాపే	విత్తులుమొలవనేయుట
విదలు / విదులు	అ	లఘుత్వాత్తత్రతత్రాధఃపతనే	లఘుత్వముచేనక్కడక్కడ రాలుట
విద్రు	స	విధూననే	విదిలించుట
విను / వినుచు	స	శ్రవణే	శ్రవణముసేయుట
		శ్రావణే	వినఁజేయుట
వినిపించు / వినుపించు	అ	శ్రుతౌ	వినవచ్చుట
	స	శ్రావణేచ	వినఁజేయుట
విన్నపించు / విన్నవించు	స	విజ్ఞాపనే	విజ్ఞాపనముసేయుట
విన్నఁబోవు	అ	ఖేదే	ఖేదమొందుట
విప్పు	స	విస్రంసనే	విడఁజేయుట
విడియు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
		వికాసే	వికసించుట
		వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
విరవిరవోవు	అ	పిష్టాదీనామపిండీభవనే	పిండిమొదలైనవి కలిసికొనకపోవుట
విరుగు / విఱుగు	అ	ద్వైధీభావే	కట్టెమొదలైనవి రెండవుట
		క్షీరాదిసంవర్తనే	పాలువిఱిగిపోవుట
		సేనాభంగేచ	దండుపాఱిపోవుట
విరిచికట్టు / విఱిచికట్టు	స	హస్తపాదమానమ్యబంధనే	చేతులుకాళ్లు వంచికట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
విఱ్ఱవీఁగు	అ	అతిపీనతాయాం	అతిపీనుఁడగుట-మిక్కిలి బలిసిననుట
విలు	స	విక్రయణే	అమ్ముట
విలవిలలాడు	అ	విపదాస్వహస్తపాదాకర్షణే	విపత్తుచేతఁ దనచేతులు కాళ్ళు దన్నుకొనుట
విసుకు విసువు	అ	నిర్వేదే	నిర్విణ్ణుఁడవుట
విసరు విసురు	అ	వాయోర్వేగగతౌ	వాయువు వేగముగాఁ గదలుట
		పరిభ్రామ్యదూరక్షేపణే	కత్తిమొ॥ త్రిప్పి దూరముగా వేయుట
	స	ఘరట్టాదిభ్రామణే	తిరుగల్లు మొదలైనదానిం ద్రిప్పుట
		తాళవృంతాదివీజనే	విసరుగఱ్ఱతోఁ గాలిగలుగఁజేయుట
వీఁగు	అ	శ్వయథౌ	ఉబ్బుట-అనఁగా లావవుట
		పరాగతౌచ	వెనుకఁదీయుట
వీ	అ	వాయుగతౌ	వాయువువిసరుట
		ప్రతిపద మనిష్టాగమావేదనేచ	వేమాఱు అనిష్టమురాఁగలదని తెలియఁజేయుట
వీటిపుచ్చు- వీడు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
		బంధశైథిల్యే	ముడివదలుట
		త్యాగేచ	విడిచిపెట్టుట
వీడ్వడు	అ	వ్యత్యాసే	వ్యత్యాసమవుట
వీడ్కొను	స	త్యాగే	విడిచిపెట్టుట
వీడ్కొల్పు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
వీతెంచు	అ	వాయ్వాదేరాగమనే	వాయువు మొదలైనది వచ్చుట
వీల్వడు	అ	హస్తప్రాప్తౌ	చేకూరుట
వీలు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
	స	త్యాగేచ	విడిచిపెట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వీసరవోవు	అ	కించిద్భంగే	కించిద్భంగమవుట
వెక్కిరించు	స	అపహాసే	అపహాసముచేయుట
వెక్కు గ్రా	అ	హిక్కాయాం	ఎక్కిలిపొందుట
వెచ్చల్లు	స	సర్వతోవికిరణే	అంతటఁజల్లుట
వెడలు	అ	నిర్గమనే	బయిలువెళ్ళుట
వెతకు వెతుకు వెదకు వెదుకు	స	అన్వేషణే	అన్వేషించుట
వెతుకులాడు వెదుకులాడు	స	అన్విష్యతస్సంచారే	అన్వేషించుచు నీవల నావలఁ దిరుగుట
వెన్నడు వెన్నాడు	స	ధావతోనుధావనేన వేగజననే	తఱుముకపోవుట
వెంపరలాడు	స	అన్విష్యతస్సంచారే	వెదుకులాడుట
వెంబడించు	స	అనుగమనే	అనుసరించిపోవుట
వెఱ వెఱచు	అ	భయే	భయపడుట
వెలుఁగు	అ	దీప్తౌ	దీపించుట
వెలయు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
వెలియు	అ	వృష్టేరపగమే	వానపోవుట
వెలవెలఁబోవు	అ	వైవర్ణ్యే	వివర్ణుండవుట
వెల్లచఱచు	స	కుడ్యాదౌసుధాలేపనే	గోడమొదలైనవానియందుఁ బాలగారచేయుట
వెల్లకిలు వెల్లతిలు	అ	ఊర్ధ్వముఖశయనే	ఊర్ధ్వముఖముగాఁ బండుకొనుట
వెలార్చు	స	వ్యపనాశనే	పోఁగొట్టుట
వెలువడు వెల్వడు	అ-స	నిర్గమనే	బయిలువెళ్లుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వెళ్లు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
		గతౌ	పోవుట
		బహిర్నిర్గమనేచ	వెలికివచ్చుట
వెళ్లుకొను	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		బహిర్నిర్గమనేచ	బయిలువెళ్లుట
వేఁగు	అ	భృష్టే	భర్జనమవుట
		నిశాత్యయేచ	రాత్రిగడచుట
వేఁగించు	స	జాగరణే	మేలుకొనియుండుట
		శ్రమక్షమతాయాంచ	శ్రమమునకు శక్తుండై యుండుట
వేచు	స	పీడనే	పీడించుట
		ఉద్రేకేచ	ఉద్రేకించుట
వేఁచు	స	భర్జనే	భర్జనముసేయుట
వెంచేయు	అ	గతౌ	పోవుట
		ఆగతౌచ	వచ్చుట
వేఁడు	స	ప్రార్థనాయాం	ప్రార్థించుట
వ్రేయు, వేయు	స	పాతనే	క్రిందవేయుట
		వేధనే	పక్షిని బాణమునవేయుట
		కరణే	జడవేయుట
		క్షేపణే	విసరివేయుట
		నిర్మాణే	గోడవేయుట
		మానేచ	మూరవేసినని
వేయించు	స	భర్జనే	వేఁగునట్లుచేయుట
		పాతనవేధనాది ప్రేరణాయాంచ	పడునట్లుచేయించుట — పక్షిని బాణముతోఁ బడునట్లుచేయించుట — ఇత్యాది
వ్రేలు, వేలు	అ	లంబనే	పయినొకదానింబట్టుకొని క్రింద నాలంబనములేకయుండుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
ప్రేలుకాడు వేలుకాడు ప్రేలాడు వేలాడు	అ	ముహుర్లంబనే	వేమాఱులంబితమవుట
వేలు వేల్చు ప్రేలు ప్రేల్చు	స	హోమే	హోమముసేయుట
వేవు	అ	నిశాత్యయే	తెల్లవాఱుట
వేసఱు వేసాఱు	అ	నిర్వేదే	విసుకుట
వై	స	పాతవాదా	వేయుట

స

సకిలించు	అ	అశ్వశబ్దే	అశ్వముశబ్దించుట
సగ్గు	అ	ద్రవశైథిల్యే	క్రుళ్లుట
	అ	హైన్యేచ	తగ్గుట
స్రగ్గు	అ	హైన్యే	తగ్గుట
సడించు	స	తాడనే	కొట్టుట
		తండులాదిష్వూపలాపనయనేఫలీకరణావఘాతేచ	బియ్యము మొదలైనవాని యందు ఱాళ్లుపోఁగొట్టుట తవుడుపోవునట్లు దంచుట
సడలు	అ	హైన్యే	తగ్గుట
		విశ్లేషేచ	విడిపోవుట
సతపోరు	అ	అవిముచ్యకలహే	విడువకకలహించుట
సంతరించు	స	భయసంత్రాణే	భయమువలనరక్షించుట
సంతసించు సంతసిల్లు	అ	సంతోషే	సంతోషించుట
సదించు	స	అయశ్శలాకాకరణే	ఇనుముకడ్డిగాఁజేయుట
సందడించు	అ	విస్తృతౌ	విస్తరించుట
సన్నగించు సన్నగిల్లు సన్నగిలు	అ	కార్శ్యే	కృశించుట

ధాతుమాల.

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
సమాళించు	అ	అనుపహతీకరణే	చెడకుండఁజేయుట
		మనఃప్రణిధానేచ	మనస్సును సావధానముగఁ జేయుట
సమయు	అ	నాశే	నశించుట
సమకట్టు	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యుక్తుఁడవుట
	స	ఉద్యోజనేచ	ఉద్యోగింపఁజేయుట
సమర్తాడు	అ	ప్రథమరజోదర్శనే	ప్రథమమురజస్వలయగుట
సమకూడు, సమకూరు	అ	ఆనుకూల్యే	అనుకూలమవుట
సహించు			
సరబడించు	అ	స్నేహే	స్నేహమవుట
సరియు, సరుదు, సరుసు	స గ్రా	అపర్యాప్తస్య పర్యాప్తస్యవా వస్తునస్సర్వేషాం విభజనే	చాలని వస్తువునైనను చాలిన వస్తువునైనను అందఱకు సరిగాఁ బంచిపెట్టుట
సరిపోవు	అ	సమీభావే	సమమవుట
		కాలక్షేపే	కాలముగడచుట
		అసందిగ్ధభవనేచ	సందేహము పోయినదగుట
సరిపుచ్చ్, సరిచేయు	స	సమీకరణే	సమముగాఁజేయుట
		కాలనయనే	కాలముగడపుట
		అసందిగ్ధీకరణేచ	సందేహము పోయినదానిగాఁ జేయుట
సరివచ్చ్, సరిపడు	అ	సామ్యే	సమమవుట
		అసందిగ్ధభవనే	సందేహముపోయినదవుట
		అనురూపతాయాంచ	తగినదవుట
సరితీయు	స	రజ్జుస్వర్ణలతాదేర్దీర్ఘీభవనాయకర్షణే	త్రాడు- బంగారుతీఁగ- మొదలయినవానిని బొడుగుచేయుటకై లాగుట
సలుపు	స	కరణే	చేయుట
		నయనే	గడపుట- మాటలుసలిపినని
		వేదనావిశేషేచ	తీపులఁతీయుట గ్రా.

ధాతువు			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
నలపరించు	గ్రా.	అ	జ్వరారంభే	జ్వరము వచ్చుటకారంభించుట
			పులకోద్గమేచ	రోమాంచితమవుట
సళ్లు		అ	శైథిల్యే	శిథిలమవుట
			గతౌచ	పోవుట
సవరించు		స	యథాస్థాననివేశనే	యథాస్థానముగా నుంచుట
			సమ్యక్కరణేచ	బాగుచేయుట
సాఁకు		స	పోషణే	పోషించుట
సాఁగు		అ	గతౌ	పోవుట
			నిర్వృత్తౌ	నెఱవేఱుట
			ప్రసరణేచ	ప్రసరించుట-అనఁగాఁ బొడుగయ్యెననుట
సాఁగించు		స	యాపనే	పోవునట్లుచేయుట
			నిర్వర్తనేచ	నెఱవేఱఁజేయుట
సాఁచు		స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
సాతాళించు		స	మృదుబీజాదీనాం స్వల్పస్నేహేనపచనే	మెత్తనివిత్తులు మొదలైనవానిని జమురు కొంచెముగా వేసి పక్వముసేయుట
సాఁపు		స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
సాపడు, సాపాడు, సాబడు	}	స	భోజనే	భోజనముచేయుట
సిగ్గుపడు				
స్రుక్కు	}	అ	బలహానౌ	బలహీనుఁడవుట
			హైన్యేచ	తగ్గుట
సుడియు, సుఱుసు(గ్రా)	}	అ	అగ్రావస్థానే	ఎదుటనిలుచుట
			భస్మీభూతే	కాలుట
			వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
సుడిగొను		అ	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట

92-6

౯౩

ధాతుమాల.

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
సుడివడు	అ	మనఃకాలుష్యేణ సంభ్రమే	మనస్సునఁ గలఁతచేతఁ దొ పడుట
సునాయించు	స	వస్త్రాదిసజ్జీకరణే	దోవతి మొదలైనదాని నా త్రనుగఁ జేయుట
సురాళించు	స	అలక్ష్మీకరణే	అలక్ష్యము సేయుట
		విధూననే చ	విదిలించుట
సురగు	అ	పలాయనే	పలాయితుండవుట
సుఱసుఱలాడు	అ	శుష్కపర్ణాదీనాం దాహే	ఎండాకులు మొదలైనవి కాలుట
సెగ్గించు	అ	అసహనే	అసహ్యపడుట
సెలయు	అ	అత్యుద్ధతౌ	చెలరేఁగుట
సెలఁగు	స	అవతక్షణే	క్రిందుగాఁ జెక్కుట
సైఁచు, సైరించు	స	సహనే	సహించు
సొక్కు, సొగయు	అ	మత్తతాయాం శ్రాంతౌ	మత్తుగొనుట గా. బడలుట
సొంపిల్లు, సొంపారు	స	శోభాయాం	శోభించుట
సొమ్మసిల్లు, సొమ్మసిలు	అ	మూర్ఛాయాం	మూర్ఛపోవుట
సొలయు, సొలియు	అ	నిస్సత్వతాయాం	నిస్సత్త్వుండవుట
సోఁకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
		ప్రాప్తౌ చ	పొందుట
సోలు	అ	పిత్తాదివైవశ్యే	పిత్తాదులచేత వివశుండవుట
		పరాజయే చ	ఓడుట

హ

హత్తు	స	అవలంబనే	అవలంబించుట
		సన్నిధానే చ	దాపునం జేరియుండుట
హెచ్చు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
	స	అతిశాయనే చ	అతిశయించుట

